

ΣΩΗ

ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Α. ΜΕΛΛΑΧΡΙΝΟΣ *•*****
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΓΑΛΑΤΑΣ * ΙΒΡΑΧΙΜ ΡΙΦΑΤ ΧΑΝ
ΧΡΟΝΟΣ Α', ΜΑΗΣ — ΙΟΥΛΙΟΣ *** 1909 ***

Ἡ «Ζωή» θὰ ἐκδίδεται κάθε τρεῖς μῆνες γιατί με τὸ φιλολογικὸ τῆς πρόγραμμα περισσότερο ταιριάζει ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐκδόσεως.

Σημ. Μ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο κλείνει ἡ α' ἔξαμηνία. Ὅσοι θέλουν νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ λαβαίνουν τὸ φύλλο παρακαλοῦνται νὰ στείλουν τὴ συνδρομὴ τους, ὅσοι πάλι πῆραν τὰ πρῶτα φύλλα καὶ δὲν θέλουν νὰ ἐξακολουθήσουν ἄς μᾶς στείλουν τὴ συνδρομὴ τῆς ἔξαμηνίας.

Στὸ ἐρχόμενο φυλλάδιο θὰ δημοσιευτοῦν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΥ

Σὲ χαρτὶ ἀπλὸ	Φρ. 10
Γιὰ τὶς ἐπαρχίες	> 11.5
Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ	> 13
Σὲ χαρτὶ ὀλλανδικὸ	> 25

à deux et demi pour la campagne

Ο ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ * ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΠΡΩΤΟ *
ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ * * * * *
ΥΠΟ ΚΛΗΜΗ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ * * *

Προλογίζει ὁ Ραφωδὸς τῆς αἰλῆς τοῦ Ἥλιου.

Γιὰ κάπιο τόπο ἀλαργινὸ κινήσαμε καὶ ξένο
τοὺς γάμους νὰ ἐτοιμάσουμε τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Σελήνης.
Μὰ ἐδῶ μπροστά μας πρόβαλαν ἡ μαγεμένη χώρα
σὰ ξαφνικὸ ἀντιλάμπισμα τῶν ξωτικῶν ψυχῶν μας..
Ὅλα κοιμοῦνται ἰδεατά, σὰν ὅταν τὸ φεγγάρι
μὲ μάγο μαρμαρόνει φῶς τῆ χώρα ἐνῶ κοιμάται.
Καὶ καλεστήν ἐδιάλεξαν ἐμὲ ποὺ ἑναρμονίζω
μὲς τὴν αὐλὴ τοῦ Ἠλιόρηγα τὶς ραφωδίες τῶν ῥόδων
κι' ὅταν κεντᾶ τὶς κορυφές με τοῦ φωτὸς τὰ βέλη
κρούω τὴν λύρα καὶ ριγοῦν ἀπὸ διπλὴ τρεμούλα.
Καὶ καλεστής ἐδῶ ἔφτασα γιὰ νὰ καλέσω τὰ ὄντα
ποὺ γέννησε ἡ ἀγάπη τους κι' ἀνάθρεψε τὸ φῶς τους
γιὰ νὰ τρυγήσουν τὸν ἀνθὸ κάθε ὁμορφιάς καὶ δρόσου
φέρνοντας δῶρα μυστικά γιὰ τοὺς χρυσοὺς τοὺς γάμους.
Καλῶ παιδιὰ ἡλιογέννητα, ποὺ ἀπ' τὰ παμπάλαια χρόνια
μυστηριακὰ ἐβύζαναν τὸ φῶς τους μὲς τοὺς μύθους,
σὲ μεταμόρφωση ἀπαλὴ καὶ μοσκοαναθρεμμένη,
γιὰ νὰ μοὺ μάθουν τοὺς ρυθμοὺς ποὺ κλείνει ἡ συμφωνία
ποὺ ἀρχίζει μὲς τὰ λούλουδα καὶ χύνεται μὲς τὰστρο
περυνώνας μὲς ἀπ' τὰ νερὰ ποὺ μυθικὰ παφλάζουν,
κι' ὑμένατους δένει μυστικούς με τὸν παλιὸ τῆς ὥρας
στοὺς φροίσθους, τὰ φωτότρεμα καὶ τὰ γλυκόπνοια μύρα
κι' ἔτσι ξηγώντας τόνειρο ποὺ θὰ τοὺς στεφανώσει,
σ' ἐπιθαλάμιο μαγικὸ τῶν κρύφων ὑμεναίων
θένα ἱστορήσω στόλισμα ἄξιο γιὰ δῶρο τοῦ Ἥλιου.

ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΝΥΜΦΩΝ

Στροφή

Εἶμασταν τρεῖς βασιλοκόρες
στὸν Πύργο τοῦ ἀφαντοῦ Ρηγός,
ποῦ βασίλευε παντοῦ
μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ
μὲ τὸν πάνσοφό του νοῦ.

Κι' ἔδωκε προικιά στὴν κάθε μιὰ.
Τῆ γῆ μὲ τὰ δάση καὶ νερά
ἔδωκε στὴν πρώτη
νὰ περιδιαβάσει τὴν πανέμορφή της νιότη.

Κι' ἔδωκε στὴ δεύτερη στολίδια
θρόνων καὶ παραμυθιῶν
ποῦ σωριάζαν οἱ αἰῶνες
στὸν ἀφάνταχτο χαζνέ του
καὶ γνωρίζαμε ἑμεῖς μόνες.

Μὰ ὅταν ἦρθε ἡ ἀράδα τῆς στερνῆς
τρία χρόνια σκέφτονταν ἀκέρια
τ' ἀκριβότερον ὁποῦγε βιός
ποῦ δὲ χάριζε τὴ βασιλεία του πλέρια,
καὶ τῶν μυστηριῶν τῆς ἔδωκε τὴ βούλα.

Κ' ἔτσι ἡ πιὸ μικρὴ βασιλοπούλα
ρηγαδεύει στοὺς δικούς μας κόσμους
μὲ τὸ πνεῦμα ὅπου πνέει τους καὶ γροικᾷ
τὰ βαθιά τους μυστικά.

Ἀντιστροφή

Ἐπνήσαν ἀπ' τὸν ὕπνο τὸ βαρήσκιωτο
κι' εἶπαν: — Ὀνειρευτήκαμε ὅλες.

— Ἐμένα, μὲ εἶπε, θάρθει μιὰν ἀγῆ
Ποῦ ἀνθοῦν οἱ σαλκιμιές, οἱ μυροβόλες.

— Στῶριο περβόλι θεναρθεῖ τὸ δειλινὸ
καὶ θάναί ἡ ἀκριβὴ του, ὅποια
κάθεται ἐκεῖνον ἀπαντέχοντας
στὸν ἦσκιο ποῦ ἔχουν πλέξει ἡλιοτρόπια.

Κ' εἶπε ἡ μικρὴ ποῦ δὲν ἐμίλησε ποτές:

— Ἐμὲ εἶναι τῶνειρό μου εὐλογημένο—
θάρθει νὰ μὲ φιλήσει πρὸς τὸ δύσεμα
καὶ θάναί ἡ ὥρα ποῦ πεθαίνω.

ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΤΟΙ *ΥΠΟ

ΣΠΗΛΙΟΥ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ

***** Συνέχεια *****

Ἐημέρωσε ἡ πρώτη μέρα, ποῦ ὕστερα ἀπὸ κάμποσα
χρόνια ξεσητεμοῦ βροιοκότανε στὸν τόπο ὁ Πέτρος. Ἄμα
ἐξύπνησε, συλλογίστηκε τίς ἀγνιές διὰ τὸ ἴδιο αἶ-
σθημα μιᾶς ἀόριστης ἀναγάλλιασης τὸν κάτεχε. Ὅταν
διάβαινε τὸν κάμπο καὶ ξημερωνότανε σι' ἀμπέλια ἢ
ἀγνιῆ δροσιὰ τὸν ἀνάχαιρε, τοῦ δυνάμωνε τὸ εἶναι.
Ἀνεχαιρότανε στὰ φυτόματα τοῦ ἀγρωῦ ἀγέρα, στὰ
τερπὰ ἀναφυλλητὰ τῆς δροσιομένης χλόης αἰσθανότανε
τὸ κορμί του ὁμορφοκίνητο, ἄρμονισμένο στὰ σαλέματα
κάθε κλαδιοῦ. Σὲ κάποιες εἰκόνες εὗρισκε ν' ἀνταμόνει
κινήματα ἀγαπημένης θύμησης τώρα, καὶ κινάζοντας
τὸ πηγάδι μέσα τὸ περιβόλι, τοῦ φαντάσθηκε μιὰ ἡμέρα
φθινοπωρινῆ ποῦ ἐκουβέντιασε μὲ ἀγαπημένο πρό-
σωπο τότε, μὰ μὲ ποῦ δὲν ἀνεθυμήθη, καὶ πὼς τὰ
σπουργίτια τερέτιζαν στὸ ὑπόστεγο καὶ στὰ δυὸ κνπα-
ρίσσα. Θυμήθηκε πὼς τὸν ἴδιο καιρὸ ἀκουστήκανε
φωνές μικροῦ παιδιοῦ, καὶ πὼς βάβιξε τὸ σκυλί τῆς
αὐλῆς σύνωρα.

Καὶ τὴν ἀγνιῆ αὐτῆ τοῦ ἀναδίνονταν σπὴν ψυχῆ ἢ
ἀνάσα τῆς γῆς σὰν ἀποβροχάρικη. Ἄγγιξε τὰ φύλλα
τοῦ παράξενου φυτοῦ ποῦ χοντροκλαδο τρέφοταν μέσα
στὴν παλιὰ, χορταριασμένη γλάστρα τοῦ ἐξώστη, καὶ
σὰν ἀμπελίσιον ἄχνα τοῦ ἦρθε, σὰν εὐόδιον γῆς διαφα-
σμένης σὲς πρώτες χοιτρές σιάλες πρωτόβροχης.
Ἄκουσε τὸ λάλημα πετεινοῦ ποῦ μιροῦσεν ἀλλαξο-
καιριά, μὰ στὴ ψυχῆ του ἐπέρασεν ἡ ὥρα ποῦ ἀρεὰ
σύγνεφα φεύγουν στὸν οὐρανὸν σὰν λευκὰ περιστερία,
πηγαίνοντας γιὰ ἄλλους τόπους, μακρυνούς.

Καὶ πρωτοβρόχια βουλήθη ν' ἀναθυμηθεῖ ἡ ψυχῆ,

ὅπως εἰκονισμένα ξάστερα τὰ κάτεχε, στὰ μονοπάτια
διαν τὸν εὐρίσκανε ἄξαρνα στὰ βράγια τῆς ἀκρογιαλιᾶς,
καθόμενος σὰν τὰ νοιώθε ν' ἀναφυλλίζονε στὶς δίπλες
τοῦ κυμάτου μακρονάθε ἐρχάμενα, νὰ φτάνουνε οἱ στά-
λες, ἀριές, λεβδές—χοιτροές, πλατιές ὡς τὴν ἀμουδιά,
ὅθε ξεχώριζαν τὰ βράγια, καὶ νὰ ψυχάλιζονε στὰ
χαλίγια, στὰ φύκια σὰν νὰ ψαχουλεύουνε, νὰ ραντί-
ζονε τὰ ἀκρογιαλίσια χαμόκλαδα ἄκουε συνάρμοστους
ἠχούς, ἔβλεπε ἀναχαρίσματα σὲ ἀφρό, σουφρούματα στὸ
γάλο τοῦ πελάγου, καὶ τὸ μύρο ἀπὸ τὸ χῶμα ἀντάμα
στὸ πελαγίσιο νοθε.

Στὰ μονοπάτια διαν τὸν εὐρίσκανε ξαφνικά, φερόμενα
ἀπὸ βονὰ καὶ πλάγια, σὰν τάνιοθε στὰ δέντρα ποὺ
ἐπιχάλιζαν, καὶ σπρῶ νογταν ἀπὸ τὸ νοπὸν ἀφέρα κυ-
νηγημένα, ὡς ποὺ στὶς πρώτες στάλες τίς ἀριές σὰν
φτερωτές, στὸ χόρτο ἐγύρευε νὰ ἰδεῖ πὼς πέφτουν, ν'
ἀκούσει πὼς ἀκούγονταν, κι' ἀπὸ τίς ξερὲς φράχτες ὡς
τὰ βαθιὰ φυλλώματα ἕνα ψυχάλιτὸ ἀλαφροῦ, καὶ στὶς
πλατιόφυλλες φραγκοσκυιές ἕνα χοιτροῦ σπόρισμα κι'
ἐκράταε τὴν πνοὴν τοῦ ὀ ἐρχομὸς τους ἀπὸ τὰ χωράφια,
σγὰ σὰν ἀναφυλλιτὸ ἀπάνω ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα ἀγγί-
ζοντας τα κάθε στάλα καὶ φύλλο μὲ παιγνιδίσματα, καὶ
φεύγοντας ριπυστικά στὶς ξέθρες, στὶς χέρσες ἄπλες, πότε
φωτεινὴ ψυχάλα διαβολάρικη ἀπὸ σύννεφο ξεδιάλυτο,
καὶ πότε ἀρησπέραστη βροχὴ. Καὶ νὰ ποὺ ἐστεκότανε
σὲ ὄχτο, ἢ κάτω ἀπὸ δέντρο, ἢ σιμὰ σὲ βράχο, στὴ
χέρσα γῆ. Στὸν ὄχτο ἄκουε κάτω τὸ ρωβόλισμα τῆς
ψυχάλας, στὶς πέτρες, στὰ χοιτάρια ξερά, στὸ σφιχτὸ
χῶμα· κάτω ἀπὸ τὸ δέντρο μουσικὴ στὰ φύλλα πολύ-
κρουστη ὡς τὴ ρίζα, καὶ τὸν περιέχυνε χλωράδα, μον-
σκεμένη εὐωδιά φρούδας χλωρῆς· ἀπὸ τὸ σφιχτὸ χῶμα
ἀναδύονταν χλιὰ ἀνάσα γῆς διρασμένης, ἄγρα χωματίλας
βασιᾶς, καὶ μωρουδιά σὰν διαν σπάζει πέτρα σπουρα-
ρίσια. Καὶ λιγαπόθυμος μέσα στὴ φύση νοτισμένη, ὅπως
ξαστέρωνε ὅσπερα ἀπὸ τίς διαβατικὲς βροχοριπιές, καὶ
φανέρωνε, στὴν ἠσκιωμένη φανέρωση τῆς ἀπὸ τὰ
σύννεφα, νέες εἰδές γιατί καὶ τὰγγάθια εὐωδίαζαν καὶ τὸ
ξερὸ χοιτάρι ἐχλωρίαζε μὰ καὶ τὸ ἄγρα δίχτυ τῆς
ἀράχνας στὰ χαμόδεντρα πλεγμένο ἐδείχονταν καθάριο

περικέντητο δροσιά· ἀπολάβαινε τὸ πέρασμα τοῦ σπορη-
γιοῦ σὰν σπατίρας τὰ φτερά, στὰ χόρτα καὶ ἰστὰ
νωπὰ χόματα, πρώτα νὰ τινάξει τὴν περικοσὴ νοτιά,
γιὰ νὰ πετάξει ἐλεύθερα, καὶ στὶς ποτισμένες μερμηγ-
γοφωλιές ἔβλεπε τὸν κάματο νὰ χοιτίζει γιὰ τὸ στέγνωμα
τῆς σοδειᾶς· καὶ πὼς τὰ βώϊδα ἀναγνοίζανε τὰ κεφάλια
καὶ φαινότανε χυμένα τὰ κορμιά τους σὰν ἀπὸ τὸ
μυσκεμένο χῶμα, καὶ τὰ μάτια φέγγανε πλατύτερα·
Καὶ τὸ ἀδύνατο κουνδοῦνι τῆς σπιτικῆς προβάτας ἀκο-
λουθόντας τὴν κοπέλα μὲ τὰ φύλλα στὴν ποδιά τῆς κορυ-
καθάρια μέσα στὸ μονοπάτι ὅπως ποτὲ ἄλλοτε, καὶ καὶ
νὰ διάβαινε φτερωτὸ ζωῖφι στὶς καλαμιές σὰν φτέριασμα
πουλιοῦ κατὰ τὸ δειλινὸ τ' ἀγροίκας στὴ σγαλιά· στὴν
ψυχὴ δὲν ἦτανε ἡ ἀποβροχάρικη χαρὰ μονάχα, καὶ δὲν
ἀνάστανε τὰ εὐωδιάσματα ἀναδοσμένα ἀπὸ τὰ ὄγρα κλα-
δικὰ, τὰ χῶματα, τίς πέτρες, παρὰ καὶ ἀπὸ τὸν αἰθέρα
ἐρχότανε ἡ ἄγρα τοῦ σύννεφου καὶ τοῦ ἄγγιζε τὸ πρό-
σωπο καὶ τοῦ νότιζε τὰ βλέφαρα: Παιδάκι ἐπινοήσανε:

“Υστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς μητέρας τὸν περῶσανε
κάποτε ἕνα καλοκαίρι περαστικό, κι' ἐμείνανε τότε
γιὰ ἕνα βράδυ στὸν τόπο. Ὁ πατέρας του ἦτανε πάντα
ἄρρωστος. Τὸν ἐκαλέσανε στὴ συντροφιά τότε οἱ κοπέ-
λες, οἱ εὐγενεῖς κοπέλες ποὺ ἐκουβεντιάσανε παρήγορα
γιὰ νὰ τοῦ καλοσυνέφουνε τὴ θλίψη, καὶ δὲν εἶχανε
παρὰ καλοπροαίρετα στοχάσματα νὰ μωρῶνε.

“Ὅταν γελοῦσανε, ἦτανε τὰ γέλοια τῆς καλόγηρα, σὰν
νὰ χαρόντανε γιὰ τὸν ξένο, ποὺ κεῖνο τὸ βράδυ δὲ θὰ
θλιβότανε, θὰ λησμονοῦσε τὴν πίκρα. Κάθε κουβέντα
δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὰ χεῖλια τους παρὰ μὲ τόνο γνωστικό,
καὶ ὅπως ἦτανε ὅλες, καθισμένες στὰ πεζούλια μιᾶς
αὐλῆς, κοντὰ στὸ ἀκρογιάλι, τοῦ ἐντυπωνοῦσανε παρὰ-
ξενα ὡσὰν νὰ ἤξερε ἀπὸ καιρὸ μιὰ τέτοια συντροφιά
καὶ μιὰ παρόμοια κουβέντα σὰν νὰ τὴν ξανάκουσε,
καὶ θυμότανε τότε κάποιες ἀσημαντεῖς λεπτομέρειες ποὺ
ἐγινῆκανε ὅταν ἡ κουβέντα εἰπώθηκα, κάποιες σημάδια
τόπου. Ἐπαίξανε παιγνίδι παρὰξενο τότε, καὶ οἱ κο-
πέλες παρὰξενα τὸν κινάσανε, γιατί; Θὰ εἶπε κάτι
στὸ παιγνίδι χωρὶς νὰ τὸ θέλει, ἢ μὴ καὶ ἔεχεσε κάτι
νὰ εἶπει, καὶ γελῶσανε σὰν παιδιὰ; Τοῦ εἶπανε κάποιες

μαζί: «Είπες τι χρώμα;» Και κείνος είπε τὰ ἴδια λόγια: «Είπες τι χρώμα.» Γελάσανε και τοῦ εἶπανε: «Ὅχι, νὰ εἰπῆς τι χρώμα θέλεις.» Και τότε μιὰ κοπέλα μίλησε παραπονόρικα και τοῦ εἶπε: «Νὰ εἰπῆς τι χρώμα νάνε τὸ «τριαντάφυλλο,» κόκκινο, κίτρινο, ἄσπρο, ἢ μαῦρο;» Και κείνος εἶπε: «Μαῦρο.»—Τὸ μάντεψε» εἶπανε ὅλες. Τὶ ἐμάντεψε; Δὲν ἤξερε...

Ἐφύγανε ξαφνικά. Τοῦ φαινότανε ὄνειρο ἢ γνωριμιὰ ἢ γλήγορη και περαστικὴ μὲ τίς κοπέλες, μὲ τίς πρωτόβλεφτες, πὸν τόσο εὐγενικά μιλοῦσανε και ἐκινηθῆσανε καλοσύνευτα δλόγηρά του γιὰ νὰ τὸν γαληνέψουνε. Και τοῦ φαινότανε τώρα σὰν ναρχόντανε οἱ φωνές ἀπὸ τὴ θάλασσα γιὰ πλανεθὸ χαρούμενο ταξίδι, γιὰ ἀλλαργιὸ μισμεῦ, ὅπου θ' ἀντάμωνεν ἀγαπημένα πρόσωπα. Πρὶν νὰ πάει στὴ συντροφιά, ἐστέκονταν κι' ἐβλεπε τὰ κοράκια πὸν ὡσὰν νεκρόμασες μέσα στοῦ μοσοφωτισμένο ἀπὸ τὸ λευρὸ φεγγάρι λιμῶνα ἐσαλεύσανε, καθένα μ' ἓνα ψαρά, κι' ἐγλυσιτροῦσανε σιγαλὰ στοῦ νεροπὸ μάμμαρο, και πρόβαναν τὰ μυστικὰ μιλήματα τῶν γεῶν μέσα ἀπὸ τίς καλαμωτὲς τοῦ γηβαριοῦ σὰν κατέβαναν ὀρέματα, και ἄκουσε τότε ψαρά νὰ εἰπῆ μονάχος του, σὰν νὰ μιλοῦσε μὲ τὴ θάλασσα. «Βιολιά λαλοῦνε καημένα πέλαγα». Και ἀναδινότανε μέσα του ὁ λόγος κείνος τοῦ ψαρά ὀληνύχτα, μαζί μὲ τίς εὐγενικὲς κουβέντες πὸν ἐκουβεντιόσανε σὲ κοπέλες, και τοῦ ξύπνησαν μυστικὴ λαχτάρα σ' ὄνειρό του γιὰ κάπιο περασμένο καλὸ και στοῦ ξύπνιο μιὰ ἐπιθυμιὰ ἀλλόκοτη, ἀκαταλάβητη τὸν κάτεχε. Και πλήθαινε τώρα στὴ ψυχὴ του κι' ἀναγάλλιασε τὴν ἀγῆ ὅπως γλυκὰ ἐπλήθαινε τὸ φῶς και ξαστέρωνε τὰ βονὰ και τὴ θάλασσα σιγά-σιγά. Μιὰ χαρούμενη ξύπνηση ἐπέγραψε στοῦ κορμί του ὅλο, ἐνωθε δροσισμένα τὰ βλέφαρα του, και ἀνασήκωνε τὰ στήθια του ἐλαφρὸ τὸ ἀγέρι ὡς πὸν ἀνάσανε βαθιὸν ἀνάσασμα τελειόνοντας σὲ τρέμουλο ἀναστέναγμα, ὅπως τ' ἀναστέναγμα πὸν ἀκλουθᾷ τὸ ἡσυχασμένο κλάμα τοῦ παιδιοῦ. Γιατί τώρα δὲν ἐθυμότανε ξάστερα τὰ πρόσωπα, τῆς γλήγορης γνωριμιᾶς; γιατί τὸ λευρὸ φεγγάρι ἦτανε πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι, και ἡσκιωνεν ὁ τόπος, και δὲν τὰ εἶδε καθαρὰ στοῦ φῶς...

Τὸ χλωμὸ κεφάλι κείνης πὸν τότε ρώτησε στερογὴ στοῦ παιγνίδι εἶχε ἀνασηκωμένα τὰ μαλλιά σὲ κόμπιο δεξιά πίσω, μὲ ἀλαφριά γάζα. Ἐπῆγε σιμά του, κι' ἐσκυψε νὰ τὸν ρωτήσῃ στοῦ παιγνίδι και τὸν κῆταξε παράξενα, προσεχτικὰ στοῦ μάτια, και τοῦ χαμογέλασε ξάστερο, παιδιακίσιο χαμογέλιο, πὸν εἶχε θλίψη ἢ γραμμὴ ἢ δαχτυλιδωτὴ στοῦ χεῖλιμα τῆς. Και θὰ ἦτανε ἢ λεπτὴ γάζα πὸν ἀνάδειχνε τὴ γραμμὴ καθαρώτερα ἀπὸ τίς ἄλλες, ἢ χλωμάδα τῆς, ἢ μὴ και τὴν ἐπρόσεξε περσοότερο σὰν ἐγειρε ἐμπρὸς του μὲ λόγισμα τοῦ κορμιοῦ, και ζύγωσε τὸ πρόσωπο τῆς στοῦ δικό του τόσο πὸν ἐνωσε τὴν ἀνάσα τῆς στοῦ μάτια του; Μὲ τὰ πρότα ἡσκιώματα τοῦ δειλινοῦ, μὲ τὰ μονοχρώματα, συλλογιότανε, πὸς πρόσωπα στεκάμενα στοῦ παραθύρι εἶχανε τὸ φευγατικὸ φῶς θαμπὸ στοῦ μέτωπα και σουρωμένο στίς γῆρες τοῦ ματιοῦ περσοότερο, και πὸς ἐβαδουλόωνε στίς ἀρχές τὰ μάγουλα, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια παράξενο πὸς τὰ μαλλιά φωτίζονταν περσοότερο.

Και συλλογιότανε πάλε πὸς στοῦ παραθύρι μαζεῦνται τὸ φῶς και πέφτει ἀχνὸ τὸ ἡσκιωμα στοῦ πρόσωπα, μὰ στίς θύρες δυναμόνουνε οἱ γωνιές, χαράζονται βαθύτερα τὰ ἡσκιώματα τους κι' ἀναφαίνονται ἀπὸ κάτω φωτισμένα τὰ πρόσωπα. Τὰ εἶδε στοῦ κατώφλια νὰ στέκουνε τίς ὄρες πὸν ἀρογνηχτόνει, και οἱ γεροντικὲς σαγόνες ξεβγαίνανε βαθύτερες, οἱ κόχες στοῦ μάτια πλάταναν ὡς τὰ μελίγγια, τὸ στόμα βύθιζε, και μοιάζανε ὡσὰν περιγελαστικὰ κοράκια στοῦ παιδιὰ κῆταξε πὸς τουφεραίνανε τὰ ἡσκιώματα και πὸς κυκλόωνε τὰ πρόσωπα στοῦ μάγουλα και ξεβγαίνανε τὰ χεῖλια ἀνοιγμένα σὲ χαμογέλια, και τὰ μάτια πὸς γελοῦσανε βλέποντας κάπια εἰκόνα στοῦ σουρωμάτα νὰ κατεβαίνει. Στίς στορογγυλοπόσωπες γυναῖκες κατέβανε τὸ φῶς σὰν μέσα ἀπὸ τὰ μαλλιά, και μιὰ χαρακὴ τῆς χορῆστρος ζύγιαζε φωτεινὴ ἀπάνω ἀπὸ τὰ στορογγυλὰ μέτωπα, χάραζε στοῦ μάτια, και ξεχείλαε στίς κόχες σὰν δάκρυ, και παράξενο πὸς πέγρανε εἰδὴ θλίβεσθὴ μόλο πὸν φαίνονταν ὡσὰν νὰ θέλανε νὰ γελάσουνε μὰ δὲ δειχνοταν στοῦ πρόσωπα παρὰ τὸ ἡσκιωμα τῆς θλίψης νὰ νικαίει, και ὅθε νὰ κῆταξε κανένας ἐβλεπε πὸς θὰ

τοῦ χαμογελάσουνε θλιβερά· τίς κοπέλες πάλε ἔβλεπε πὼς τὰ πρόσωπα τους σκυμμένα καταγῆς θέλανε νὰ γέρονυνε, καὶ τῆ στιγμῇ ἀκόμα πὸν κοιτάζανε βαθιὰ ἔμπρὸς τους, πλαγιάζοντας τὰ κεφάλια δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ πὼς τὸ φῶς δὲν ἀγγίζε παρὰ τὰ μάτια, πὸν ὄλο ἀνοίγονταν, καὶ πὼς τὰ ἠσκιώματα τους ἐσαλεύανε ἄπιαστα πότε σὶς ἄκρες τῶν χειλιῶν καὶ πότε στὰ αὐτιά ἀπὸ κάτω, καὶ κάποτε σιὸνς λαιμούς· κι' ὀπίσω οἱ κοπέλες δειγνονταν φωτεινότερες καὶ ξαστέρωνε τὸ πρόσωπό τους σὲ χαμογέλοια χαρούμενα . . .

Μὰ στὴν πλακόστρωτην αὐλή, καθισμένες ὅπως ἦτανε στὰ πεζούλια, μὲ τὰ κεφάλια κατὰ τὸν ἄσπρο τοῖχο, ἔπεφε θαμπὸ φῶς ἀπὸ τὸ λευκὸ φεγγάρι πίσω ἀπὸ τὸ σπῆτι καὶ μονάχα ἀγγίζανε βαθύτερα τὰ ἠσκιωμένα πρόσωπά τους, καὶ μέσα σὲ βαθύτερο μυστήριο ἀνοίγονταν τὰ μάτια τους κοιτάζοντάς τον. Ἐξάνοιγε στὸ μισόφωτο τῆ χλωμάδα σὰν νεκρικὴ, καὶ στὰ μελαχιωτὰ πρόσωπα ἔβλεπε τὰ μάτια νὰ βαθύνονται καὶ τὰ σιόματα νὰ σβύνουνε· καὶ δὲν ἐξεχώριζε εἰδῆ καθάρια, ἀνάβλημα ροητικὸ γιὰ νὰ εἰκονιστεῖ στὸ νοῦ του ἡ ἰδέα τοῦ προσώπου, γιατί οὔτε καὶ τὰ κινήματα δειχνόντανε ξάστερα τῆς μορφῆς, οὔτε οἱ λεβδὲς ἀλαφύλλησες τοῦ χειλιοῦ καὶ τοῦ βλεφάρου· ἀτονίζανε οἱ ὄψεις στὸ σασιτισμένο μούχρωμα περισσότερο κι' ἀπὸ νὰ φαίνονταν στὸ ρομάτο σκοτάδι. Καὶ σὰν ἔσκυψε νὰ τοῦ μιλήσει, τὸ χλωμὸ πρόσωπό της τὸ εἶδε σὰν συγκινημένον ἀπὸ τρεμάμενον φῶς ὅπως τοῦ μαρμάρου πὸν νειοκομένο εἶναι, καὶ δὲν κράτησε παρὰ μιὰν ἀσπράδα, μιὰ χλωμάδα θανατεροῇ, μὰ τὸ πικραμένο χαμογέλοιο στὰ χεῖλια μπορεῖ καὶ νὰ τοῦ φαντάσθηκε, ὅπως τοῦ φανταζότανε στὰ λείψανα πὼς χαμογελάνε. Μὰ τὰ μάτια ἀνοιχτήκανε ὡσὰν νὰ ἠθέλανε νὰ κλείσουνε ἓνα φῶς μέσα τους, καὶ ὡσὰν νὰ πασχίζανε νὰ ἰδοῦνε τέλεια τὰ δικά του· καὶ εἶδε τότε τὸ βαθὺ νόημά τους, καὶ στοιχάστηκε τὴν εἰκόνα της στὴν ψυχὴ σὰν μάλιστα τοῦ πήγην ἡ ἀναπνοή της ὡς τὰ μάτια του, κι' ἄκουσε τὸ κορμί της νὰ κινήθῃ δλόγωνα του ἔτσι πὸν ἔγινε κοινάδα. Καὶ πὼς ἐσβύστηκαν στὰ μάτια του ὄλα τὰ θαμπὰ πρόσωπα δλότελα τώρα, κι' ἔβλεπε σ' ὄλες τὰ ἴδια μάτια τοῦ χλωμοῦ της

πρόσωπου. ὡσὰν νὰ ἦτανε ὁμοιες, τὸ ἴδιο εἶναι ἀναγευμένο, τὸ ἴδιο κίνημα. Κἀνὲ κουβέντα ἀπὸ κείνης τῆ φωνῇ ἦτανε, καὶ ἤχοῦσε στῆ σγαλιὰ τὸν ἴδιο τόνο, ὄνειριασμένο, χωρὶς ἀλλαγῇ, χωρὶς ἀπόκριση . . .

**

Κατραμιόνανε τὸ καῖκι καὶ ἡ μυρουδιά τοῦ κατραμοῦ μιὰ γεροσύνη ἀνάγνε στα στήθια, ὅπως ἐπέρασε σιμὰ καὶ στάθηγε γιὰ λίγο βλέποντας τὸ παλάμισμα. Πελοπατοῦσε στὰ χαλίκια ἀργά, καὶ τάνιωθε στὸ τοῖξιμό τους σὰν νὰ τοῦ ἀγγίζουνε τὰ κόκκαλα, μὰ ἐπατοῦσε δυνατά, μ' ὅση δύναμη τοῦ ἀπόμεινε στοὺς ἄρμούς, καὶ πάσχιζε νὰ βουλιάζει μέσα τὰ πόδια, ἔτσι γιὰ νὰ δοκιμάζει μιὰν εὐχαρίστηση παράξενη, ὅπως καὶ στὸ ἀνατοίχιασμα πὸν τὰ ξερὰ καὶ σφιχτὰ σπιβαγμένα φύκια τοῦ φροναν ὡς τὰ νύχια τῶν ποδιῶν του. Ὁ χτύπος στὰ πλευρὰ τοῦ καϊκιδοῦ, οἱ σφυριές μὲ τὸ ξύλινο σφυρὶ μιὰ ἀντηχούσανε στὸ λιμάνι καὶ μιὰ σὰν νὰ πέφτανε στὸ κουφάρι του, καὶ τὸ κωραβόσκυλο ἀλόχτας βραχνά, κούφια ἀλνχιόματα μέσα στὰ νερὰ βουλιγμένα, ἀνάντηχα, καὶ σὰν ἐπέρασε στὴν ἄλλην ἄκρη ἀκόμη ἐμύριζε κατραμί, κι' ἀκόμη στὰ πόδια του ἐπέφτανε οἱ σφυριές σὰν ἀντίλαλος ἀπὸ βαριές πατημασιές σὲ κούφιο τόπο, ἢ μέσα σὲ σπηλιά. Ἐκεῖ στὴν ἄκρη ἄντρας ἔσκυβε μὲ δυνὸ παιδάκια καὶ κοιτάζανε κάτω. Κ' ἡ γυναίκα δλόρθη κράτιαε παιδί στὴν ἀγκαλιά, καὶ ἔσκυβε καὶ κείνη, τὸ χλωμὸ της πρόσωπο φέρονοντας πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους. Ὁ πατέρας ἐκνύταζε καταπάνω του ὕστερα ἀπὸ τῆ γυναίκα, πὸν γιὰ μιὰ στιγμῇ ἔνωσε τὰ βήματά του, γύρισε καὶ τὸν κοιτάζε, καὶ κάτω θὰ εἶπε στὸν ἄντρα, καὶ κείνος εἶπε δυνατότερα: «Κεῖνος εἶναι, καλὰ λές.» Ἐκνυτάζανε στὸ βενέτικο πιάτο μὲ τὸν κωβαλόρη μὲ κοινάρι χουσό, καὶ στοιχειὸ πὸν βγαίνε ἀπὸ πηγᾶδι. Ἡ μητέρα μίλαε στὸ μικρὸ χαῖδεφτά στὴν ἀγγαλιά της, καὶ τὸ φίλησε κοιτάζοντας τὸνε προφυλαχτά. Κι' ὁ ἄντρας ἔλεγε στὰ παιδιά: «Ἐἶναι ὁ Ἄιγη ὄρηγος πὸν σκοτώνει τὸ θηριό.»—Ἐχεις καὶ τᾶλλο

μέ τῃ γοργόνα πατέρα ; εἶπε τ' ἀγόρι. Καί σάν προσπέρασε, γύρισε καί κύταξε πίσω του, κ' εἶδε τὰ πρόσωπα νά τὸν κυτᾶνε ὅλα, καί τὰ παιδάκια σκύβαγε τώρα σιμά στὸν ἄντρα καί τὸν ὄωτοῦσανε κάτω σιγά. Καί ἡ γυναίκα εἶπε σιγά, μὰ ὁ ἀγέρας τοῦ πήγε τῇ φωνῇ ἀδύνατα ὡς ἐκεῖ, παραπονοιάρικα. « Δέν τονε θυμᾶσαι ἐσύ, μὰ κείνος εἶναι. »

Καί ὅταν ἀποτραβήχθηκε μακρότερα ἄκουγε τῇ σφουριές σάν νὰ ἔρχονταν ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴ μεριά, ἀπὸ τὸ βράχο, καί πρόσεξε κατακεῖ, μὰ σύγκαιρα ἀναθυμῆθηκε ἔτσι πὸν διάβαινε, τότε κάπου, καί σάν νὰ ξανάιδε τούτῃ τὴν εἰκόνα τοῦ πατέρα, τῆς μητέρας, μὲ τὰ παιδιά. Μὰ ἡ γυναίκα ἤτανε βέβαια στὰ μάτια του, μὰ διαβατικὴ μορφή, σάν σὲ ταξιδεμένη γνωριμιά δεμένη μὲ χαρά, μυστικὴ θύμηση, σάν τις ἀφανισμένες κείνες θύμησης ξαναφαινούμενες μόνο ἀπὸ ἀφορμὲς παρᾶξενες πὸν φέρνει μὰ ἀλλόκοτη ἀλλαγὴ μέσα μας. Ὅταν ἔφτασε στὸν τόπο πὸν φιάνουνε τὰ χαλίκια φερόμενα ὡς ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἀμουνδιά, ἀναθυμῆθη τῇ φωνῇ τῆς γυναίκας, καί δὲν ἦτανε πὸν ἀναθυμῆθη τῇ φωνῇ παρὰ καί τὸ πρόσωπο πὸν βαθιὰ τὸ συλλογίστηκε : Σάν νὰ ἐδιάβηκεν ἡ βάρκα τότε κι' ἄκουσε ὅταν ἔφτασε στὸ πέραμα, ὅπου στεκότανε κείνος, ἄκουσε τῇ φωνῇ τότε στὸ περασμένο μαζί μὲ ἄλλη μὰ φωνῇ πὸν ἔκουβεντιάσανε, καί ὅτι βέβαια περνώντας ἀπὸ τις καλαμωτὲς τὰ νερά εἶχανε ὄματα, καί βιολίζανε στὸν ἀγέρα σάν τὰ χελιδόνια. Καί ἦτανε ἀπὸ τούτῃ τῇ βάρκα πὸν ἔτραγούδιζε ἡ φωνή, καί ὕστερα εἶδε τις δυὸ γυναῖκες νὰ βγοῦνε στὸν ὄχτο, τις εἶδε στὸ φεγγάρι τὸ λευρό, καί πὸς τῆς μιᾶς τὸ πρόσωπο τὸ εἶδε σταθερότερα καί συλλογίστηκε πὸς θὰ ἦτανε πολὺ ἄρρωστη ; Νεκρόκασσες φαινότανε πάντα στῇ νυχτιὰ τὰ ποιάρια, καί σαλεύανε ἀργά, μυστικά, καί ὁ ψαράς περιμένε πάντα νὰ μιλήσῃ μονάχος του, σάν ἀπολιθωμένος νὰ κουβεντιάσει : « Βιολιά λαλοῦνε καημένα πέλαγα. » Τὸ ἄκουσε τότε ;

Βασανίζότανε ὁ νοῦς του νὰ ξεδιαλύνει τις θαμπὲς εἰκόνας ὅπως ἀναδοθήκανε φευγατικὲς κατὰ τὸ δειλινό, καί καθισμένοι στὸν ἐξώστη τὸ σκαπασμένο ἀπὸ τὴν

περογουλιὰ ἐπλάνευε τῇ φαντασίᾳ στὰ φανταχτερά. Ἐδυνάμονε τῇ θύμηση νὰ σχηματίσει μὰ στέρεη ἐποχή, μὲ τῇ σειρὰ ἀπὸ ὅ,τι ἔγινε, γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει τὸ χαρούμενο αἶσθημα ἀπὸ πούθε ἐγενιότανε καί ματάλλαζε σὲ μὰ θλιμένη κατάσταση. Καί ἡ γυναίκα πάντα πολύμορφη τοῦ διάβαινε ἀπὸ τὸ νοῦ, καί ξέφευγε τὸ συστατικὸ της πρόσωπο σὲ ἰδιαστὲς ὄψεις, ἄγνωρες μὰ κάπου θυμητικὲς, καί ὡσάν νὰ πάλευε νὰ τί, εἰκονίσει σὲ μὰ μορφή, ὅποια καί κυριαρχοῦσε στὴν ἀποθυμιὰ τῆς ψυχῆς. Εἶτανε τὸ πρόσωπο τῆς Μάρθας τῆς γαλανομάτας καί τοῦ μίλαε χαμηλόνοτος τὸ κεφάλι ἕνα δεῖλι, καί κάποτε νύχτα ἦτανε μεγαλωμένη κοπέλα τώρα πὸν λύγισεν ὀμπρός του τὸ κλαδωτὸ κορμί, καί τὸ κερνέο πρόσωπο. Καί ξεχωρίζανε πλειότερο οἱ δυὸ τούτες ζωὲς καί διασταυροῦνταν τὰ πρόσωπα στὸ νοῦ του ὁμοιαστά. Στὰ θαλασσιὰ ἡ Μάρθα ντυμένη ἕνα δεῖλι ἔπαιξε στὰ κορμιά, περτόβολα καί κύταξε κατὰ τὰ πέλαγα μιλιώντας του, καί δὲν ἄκουε καλά, ἔσκυβε σιμά της γιὰ τὰ κύματα βουίζανε, καί ὅσο ἔσκυβε τόσο ἡ κοπέλα μίλαε σιγότερα. Ὑστερα σωμαίνανε, σωμαίνανε γιὰ ὦρα, καί δὲν ἐκύταξε τὰ πέλαγα παρὰ ρόδιζε ἡ ὄψη της ἀπὸ τὸ δειλινὸ μισόφωτο, ἔπαιξε τοῦ δριζόντια τὸ πολύχρωμο ὑφάδι σάν μαγνάδι γύρο ἀπὸ τὸ ξανθὸ της κεφάλι. Ἐπειτα ἐπεοπατήσανε ἀντάμα ὡς τὸ βράχο, ὅπου ἐκάθοταν κατὰ γῆς νεῖος, ἄρρωστος, ἕνας ψαράς, καί ἔδειχνε πὸς θανατικὰ βάσταιε τῇ ζωῇ τὰ πονεμένα του μάτια. Ἦτανε μὰ συμπάθια στὸ πρόσωπο του γαλανά, καί ἀπὸ τὰ μάτια ἐσούρωσε ἡ θλίψη στὰ σκαμένα μάγουλα, ὡς τὰ βασιλεμένα του χεῖλια. Χνούδιαζε γύρω στὰ μελίγωνα σάν μαλλιαρὸ ἀγγὸ χορτάρι, καί τ' αὐτιά του ἐφέγγανε ὀδοκίτρωνα, καί τὰ χέρια του βαργγομιστὰ ἐκινιότανε. Καί τὸ λεβδό σκυλί, τὸ ἀχαμισμένο σάν δρεπάνι ἐκεῖτοσαν σιμά του, κι' ὀσφραίνονταν τὸ πόδι του καί τὸν κύταξε στὰ μάτια, καί ὕστερα ἀπιδῶνε τῇ μακρουλῇ μούρη στὰ μπροστινὰ πόδια κι' ἔδειχνε ἄπνοο. Τότε ἦτανε πὸν μιλήσανε βαθύτερα σάν νὰ τοὺς ἀντάμωνε ἡ θλίψη, καί τότες ἦτανε πὸν ἡ κοπέλα τοῦ πήρε τὸ χέρι σάν φοβισμένη καί τοῦ εἶπε νὰ πᾶνε κάπου σάν μακριά,

πολύ μακριά. Γιατί τοῦ εἶπε πὼς γνώριζε τὸ νεῖο μικρὸ καὶ πὼς διαβήκανε μαζί κάποια χρόνια, καὶ τὸν εἶδε νὰ ζεῖ πλάι στὸ σπίτι της μὲ μιὰ χαρὰ πάντα, καὶ πὼς τραγούδαε πάντα μέσα στὴ θάλασσα; «Σὰν πεθάνω στὰ καρῶβια ρίχτε με μὲς στὸ γιᾶλό, νὰ μὲ φᾶν τὰ μαῦρα ψάρια καὶ τὸ ἄρμυρὸ νερὸ.» Καὶ τραγούδαε σὰν γύριζε ἀπὸ τὴν πορὰ τῆ νύχτα, τῆ νύχτα ποὺ κείνη ὄνειριαζότανε, καὶ τὸ ξανάλεγε μέσα της τὸ τραγούδι. Καὶ ὅπως κράταε τὸ χέρι της καὶ περπατοῦσανα στὴν ἀκρογιαλιά σωμαίνοντας τὸν ρώτησε γιατί δὲ μιλάε ποτὲ χωρὶς νὰ φαίνεται λυπημένος καὶ γιατί εἶνε πάντα μοναχός, μὴ καὶ εἶναι ἄρρωστος; Καὶ τὸν κύταζε στὰ μάτια πορευτικά. Καὶ τοῦ εἶπε πὼς μέσα στὸ σπίτι δὲ ζεῖ ποὺ εἶναι ἄρρωστος ὁ ἀδελφός της, πὼς τὰ βράδια σγαλεμένα λόγια λέει πάντα, καὶ πὼς σὰν θλιβεται, βαθιὰ θέλει νὰ μιλήσει δυνατὰ νὰ τρέξει μέσα στὸ σπίτι τραγουδιστὰ, νὰ εἰπεῖ λόγια ποὺ μονάχα σὰν βοίσκεται μονάχη στὴν ἀκρογιαλιά μιλάει στὰ κύματα, δυνατὰ λόγια, ὅτι δὲν εἶπε ἀπὸ καιρὸ, ὡς ποὺ ἀποσταίνει. Καὶ τώρα τοῦ φάνταζε πὼς κάποιον κατὰ τὴν ἀκρογιαλιά θ' ἀπαντήσει κείνη τὴν ἰδεαστὴ μορφή, πὼς ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ βουτὰ κύματα θ' ἀκούσει τὴ λαχανιαστὴ κουβέντα της, καὶ πὼς θὰ περάσει πλάι στὸ νεῖον ἄρρωστο κρατώντας τὴ ἀπὸ τὸ χέρι, ἔτσι ἀπὸ τὰ φῶκια σὰν ἔγιοθε τὴν πελαγίσια μουροδιά, καὶ σὰν πατοῦσε στὰ κάτωσπρα χαλίκια ἀναλογίζοταν τὸ κίνημα της καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα ἢ πνοὴ τοῦ χυνε μέσα στὴν ψυχὴ ὅτι ἔγιοσε τότε ἀπὸ τὸ εἶναι της. Σὰν νὰ φτέριαζαν τὰ λεβδά της χεῖλια ἀπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τρεμουλιάζαν τραγούδι στὰ οὐγιά τοῦ νεροῦ, πολυκύκλωτα, ὡσὰν νὰ δέιλιαζε ποὺ θὰ σίμωνε νὰ τ' ἀκούσει, καὶ ξεχύνονταν στὴν ἀκρογιαλιά σὰν τὸ θαλασσοπούλι, ὅταν πετάει στὸ σούρωμα ἀνάμεσα στεριά καὶ κύμα ὡς ποὺ νὰ μὴ τὸ ξεχωρίζεις ποῦθε ζύγιασε. Μὰ δὲν ἦτανε μιὰ νύχτα τότε ποὺ διαβαίνανε τὰ ποιάρια σὰν νεκρόκισσες μέσα στὸ νεροπὸ μάρμαρο, οὔτε καὶ τὰ λόγια της ἀνταμόνανε μὲ ἄλλοτινὰ μέσα σὶς συλλογές του, μὴ ποὺ θυμιανότανε ἢ ψυχὴ του νὰ τὰ φαντάζεται ἀνταμωμένα μὲ τίς κουβέντες της αὐτῆς κείνο τὸ βράδυ,

σὰν νὰ σμίγοταν στὴν ἴδιαν ἀρχιγὴ του μουσικὴ, ποὺ τὸν κίτεχε ὅπως τὸν ἐκράζαν τὰ λόγια ἀπὸ τὴ θάλασσα γιὰ μακρὸν ταξεῖδι, ὅπου θ' ἀντάμοχαν ἀγαπημένα πρόσωπα, καὶ ὅπως πάντα ἀχώριστα ἔγιοθα καὶ τὴ βαθιὰ φωνὴ τοῦ ψαροῦ νὰ λέει, μέσα ἀπὸ τὸ ποιάρι: «Βιολιά λαλοῦνε καημένα πέλαγα:»

Πὼς ἐφάνηκε στὴν ἄλλη ἄκρη τότε ἡ μητέρα της ἢ ψηλὴ γυναίκα ποὺ ἦτανε πάντα στὰ μαῦρα ντυμένη, καὶ τῆς ἔγνεψε μὲ τὸ χέρι, καὶ ἄκουσε νὰ τὴ φωνάζει: «Μάρθα! Μάρθα». Καὶ κείνη εἶπε ἡ μητέρα μου, πᾶμε, ἡ μητέρα, μου». Καὶ κείνος θέλησε νὰ μείνει, μὰ κείνη τοῦ εἶπε νὰ πᾶνε μαζί στὸ σπίτι της, καὶ πὼς ἐπήγανε πρὸς τὴ μεριά ποῦ περιέμενε ἡ μητέρα της, καὶ πὼς τοῦ χαμογέλασε ἡ θλιμμένη γυναίκα, ποὺ πίστευε πάντα σὰν τὴν ἔβλεπε πὼς εἶχε δάκρυα στὰ μάτια, τὰ μάτια ποὺ ἔβλεπανε πάντα κατὰ κάτω καὶ μὲ τὰ βλέφαρα ποὺ φαίνονταν σὰν ἀσάλεια. «Ἐλα παιδί μου τί σὲ ζητάει ὁ Σπύρος...» Καὶ σὰν ἐπήγανε στὸ σπίτι ἡ μητέρα της τοὺς ἄφησε καὶ πῆγε στὴν κἀμαρα της, καὶ πὼς τὸ σπίτι ὅλο μύριζε σὰν ἐκκλησιὰ μιὰ μουροδιά ἀπὸ κερί κι ἀπὸ λιβάνι, καὶ σὰν νὰ λειψάνιαζε σ' ὅλα τὰ πράματα. Καὶ θυμῆθηκε πὼς ἐμείνανε μονάχοι γιὰ ὧρα ἀμίλητοι, γιατί ὁ Σπύρος ἐκοιμότανε πάλε, μὲ τὸν ἄρρωστημένον ὕπνο ποὺ βάστιαε μέσα νύχτα, καὶ ποὺ ξαφνικὰ ἔπεφτε σὲ μεγάλες ἀγρόπνιες, ἀγρόπνιες ποὺ βασάνιζαν τὴ Μάρθα, καὶ ποὺ καὶ κείνο παράστεκε πολλές φορές, νιόθοντας εὐτυχία νὰ παραστέκει πλάι της, καὶ νὰ κάθονται ὥρες ἀμίλητοι, μὲ τὸν ἀδελφὸ της ἀμίλητο, πρὶν τοὺς κύταζε βασανιστικά, δὲν ἐσήκωνε τὰ μάτια του ἀπὸ πάγον τους, καὶ κείνοι τότε διαβάζανε καὶ κάποτε μιλούσανε κομμένα, σγαλιὰ λόγια: «Πὼς φησάει:— «Θὰ φέρει μπόρα...» «Ποῦ χτυπάνε;...» «Δὲν εἶναι στὴ δική μας πόρτα... «Δὲ φωτᾶει ἀποσπεροῦ τὸ καντηριόρη» καὶ τὸ ξεφνητῆλιζε ἡ Μάρθα. Κάποτε κάποτε κινάτανε κατὰ τὸν ἀδερφό της νὰ ἰδοῦνε εἶναι ξύπνος ἢ ἀποκοιμήθη, καὶ τὸν βλέπανε ποὺ ἀσάλειος τοὺς κύταζε, βυθισμένος σὲ συλλογὴ τοὺς κύταζε, καὶ ξασακῦβανε τὰ κεφάλια στὰ βιβλία, καὶ κείνος κύταζε

λοξιά, πάνω από τὸ τραπέζι τὰ χέρια τῆς Μάρθας, καὶ τότε τὸ κορμί πού ἀνάστανε βαθιά, καὶ φαινότανε τὸ πρόσωπο τῆς πὼς πάντα κάτω συλλογιέται, πὼς εἶναι ἀφρημένη πάντα.

Καὶ θυμῆθηκα πὺν ἦτανε σὰν τὸ λείψανο κείνη τῆ νύχτα ὁ ἄρρωστος ἀδελφός τῆς, καθισμένος ὅπως πάντα στὸ παλιὸ κάρνιο κρεβάτι, μὲ τὸ μακρουλὸ πρόσωπο καὶ τὰ μεγάλα μαύρα μαλλιά, καὶ τῆ βλεφαλίδες πὺν ἀγγαθωτές, μακροῦταιτες ἤσκιωνανε τὰ πεταχτά του μάτια. Πὼς τὰ χεῖλια του σφίγγανε καμπυλωτά κατὰ κάτω καὶ ἐδένοταν ἀπάνω τους περὶ γέλοιο καὶ καταφρόνια, καὶ πὼς εἶχε τὰ μάτια θλιμμένα, καὶ τὸ μακροῦμενα ὡς τὰ μέσα τοῦ κρεβατιοῦ χέρια του πὼς ἦτανε ἄσχημα, μαλλιασμένα καὶ πάντα νωτισμένα στὸ πιάσιμο. Στὴν κάμαρα ἐμπήκανε νὰ τὸν ἰδεῖ σὰν ἐξύπνησε καὶ μίλησε: «Μάρθα . . .» καὶ κείνη βάσταε τὸ κεντηλιέρι κι' ἔφεγγε, καὶ τοῦ χαμογέλασε σὰν φοβισμένη, πὺν κείνος δείχτηκε σὰν πεισιμομένος καὶ κατέβασε τὰ μάτια σὰν τὸν εἶδε. Δὲν τοῦ εἶπανε τίποτε, δὲν τοῦ μιλῆσανε, καὶ στέκανε ἄπραγοι, σὰν κείνος δὲν ἐσῆκωσε τὰ μάτια νὰ τοὺς ἰδεῖ, καὶ ξέφτιζε μὰν ἄκρα ἀπὸ τὸ σκέπασμα του σπασμοδικὰ κινώντας τὸ χέρι του. Κείνη ἀπύθωσε τὸ κεντηλιέρι στὸ τραπέζι, κάθησε πῆρε βιβλίον καὶ ξεφύλλιζε. Τῆ ρώτησε σιγὰ τὶ βιβλίον ἦτανε, καὶ κείνη χωρὶς νὰ τὸν κντάξει τοῦ ἀποκριθῆκε τὶ βιβλίον ἦτανε, καὶ πὼς τῆς ζήτησε νὰ τοῦ διαβάσει λίγο, μὰ σιγὰ, ὄχι φωναχτὰ ὅπως ἤθελε πάντα νὰ διαβάσει, σὰν νὰ ψαίγει πεθαμένο. Ἦτανε τρογοῦδι γιὰ δυὸ ἀγαπημένες, καὶ ὅπως κείνη ἐδιάβαζε θυμώταν πὼς ἔφτανε μὲ τῆ φαντασία του τῆ δική τους ἀγάπη, καὶ πὼς σὰν ἔφτασε στὸ μέρος πὺν ὁ ἀγαπημένος τῆς φίλησε τὸ στόμα τρεμάμενος, καὶ σὰν τελείωσε μὲ τὰ λόγια τὰ πικρὰ τῆς ἀγαπημένης πὺν ἔλεγε πὼς ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα δὲν ξαναδιαβάσανε ἄλλο, ὁ ἀδελφός τῆς ἔβλεπε κατὰ ἀπάνω τους μὲ τὰ μάτια διάπλατα ἀνοιγμένα, συγκροάτωντας στὰ χεῖλια σφιχτὰ γέλοιο μισερὸ τοῦ φαντάστηκε, καὶ ὕστερα σκοτεινιάζοντες τὸ ἀνάχαρο πρόσωπο του εἶπε: «Σώνει» καὶ σὰν κείνη πῆγε κάτω νὰ μιλήσει κείνος πίστεψε πὼς

θὰ διάβαζε ἀκόμα καὶ εἶπε πάλε κντάζοντάς τῆ μὲ κάποιον πῆσμα: «Σώνει σοῦ εἶπανε!» Καὶ ὕστερα ἔπεσε στὸ προσκέφαλο καὶ φανήκανε τὰ μάτια του βουρκομένα, καὶ σ' ἀν ἐβγήκανε ἀμίλητοι ἀπὸ τὴν κάμαρα, ἀκούσανε ὕστερα βαθιοὺς λυγμοὺς, πνιχτοὺς στὸ προσκεφάλι τοῦ ἄρρωστου. Κείνη ἀκούγοντας τὸ πνιγμένο κλάμα τοῦ ἀδελφοῦ ἄχρισε τὰ μάτια κντάζοντας κατὰ τὴ θύρα τῆς κάμαρας του καὶ ὕστερα φοικιάζοντας στὸ κορμί πῆγε σιμὰ του, καὶ τοῦ εἶπε μὲ φωνὴ σιγαλή, σὰν νὰ μὴν ἔβγαυε ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς, σὰν νὰ τὸν ρώταγε γιὰ μεγάλη σφοδρὰ πὺν μελλε νὰ γείνει: «Θὰ πεθάνω; . . .» Καὶ τρεμάμενη δόλακερη ἔγειρε τὸ κεφάλι κατὰ πάνω του, πὺν τῆ συγκρότησε στὴν ἀγκαλιά του, καὶ ἀμίλητος ἄκουε στὴν καρδιά του τὸ σπασμὸ τοῦ κορμοῦ τῆς, καὶ τῆ φίλησε στὰ μαλλιά. Ἐσώπασανε ὕστερα οἱ λυγμοὶ τοῦ ἄρρωστου καὶ τότε πότε ἀκούγονταν μέσα στὴ σιγαλιὰ ἓνα βαθὺ ἀναστενάγμα, σὰν νὰ βῆγανε ἀπὸ κοιμισμένα στήθια, ἀναπαμένα ὕστερα ἀπὸ μεγάλη θλίψη, καὶ κείνη τὸν κντάζε σὰν βυθισμένη σὲ βαθιὰν ἀφαιρεμάδα, σὲ λαχτάρια μυστικῆ, γιὰτὶ καὶ τὰ μάτια τῆς πλαταῖνανε, καὶ βυθίζανε σὲ χαμό, καὶ τὰ χεῖλια τῆς πλαταῖνανε, καὶ βυθίζανε χαμογέλοιο. Καὶ ὅπως ἐμείνανε ἀκίνητα τὰ βλέφαρα τῆς καὶ ἄπλανα τὰ μάτια τῆς, τοῦ φαντάστηκε πὼς σβύνεται ἡ ψυχὴ στὴν κερῆνια τῆς ὄψη, καὶ τήραξε τὰ στήθια νὰ νοιώσει τὴν ἀναπνοή τῆς, νὰ καταλάβει ἂν ἀνασάνει, καὶ τῆς πῆρε τὸ χέρι πὺν ἐπάγωνε, ἦτανε ξυλτασμένο, καὶ εἶδε τῆ χλωμάδα τῆς νὰ χύνετε ὡς τὰ δάχτυλα, ὡς τὰ νύχια. Τῆς εἶπε σιγὰ, βαθιὰ κῆπια λόγια νὰ τῆ συνεφέρει, καὶ κείνη μόλις ἀνοιγόκλεισε τὰ βλέφαρα σὰν νὰ ξυπνοῦσε ἀπὸ βαθὴν ὕπνο, καὶ κντάζε δλόγυρα τῆς χαμένα, τρομαγμένα, καὶ σὰν νὰ μιλοῦσε μονάχη τῆς ψιθύρισε: «Θὰ πεθάνω;»—

. . . Καὶ δὲ θυμώτανε ἀπὸ τότε τί ἔγινε. Μόνον ἐπίμονα ἐδινάμονε τὸ ἀντάμωμα κάθε μῆς μορφῆς ἀπὸ τίς δυὸ κοπέλες σ' ἓνα φῶς, σὲ μὰ ὁμοιότητα βασανιστικῆ, πὺν δὲν ἐδινότανε νὰ ξεχωρίσει τὸ εἶναι τῆς μῆς ἀπὸ τὸ εἶναι τῆς ἄλλης. Ἐπαράδερον ἡ θύμηση ἀπὸ τῆ μῆς στὴν ἄλλη, καὶ μόλον πὺν τὴν πρώτη τὴν

είδε πολύ, τὴν εἶδε καθαρώτερα, ὅσῳοο τούτῃ ἦταν πὺν ἐθαμπώνοταν στὸ νοῦ του περισσότερο καὶ παράξενα ἐφραταζότανε πὺς ἔαναζοῦσε στὴν ἄπιαστη μορφὴ τῆς ἄλλης πὺν ἀντάμωσε γιὰ λίγο κείνο τὸ βράδυ στὴν αὐλὴ, μὲ τὸ λευρὸ φεγγάρι, μὰ πὺν ἤσκιωνε βαθιὰ ὁ τόπος ἐκεῖ, καὶ ἐπῆγε σιμά του κι' ἔσκυψε νὰ τὸν ρωτήσῃ στὸ παιγνίδι, τὸν κῆταξε παράξενα, προσεχτικὰ στὰ μάτια, καὶ τοῦ χαμογέλασε ξάστερο, παιδιακίσιου χαμογέλοιου, πὺν εἶχε θλίψη ἢ δαχτυλιδωτὴ γραμμὴ στὰ χεῖλια της. Μὰ καὶ τότε δὲν ἐξεχώριζε εἶδη καθάρια, ἀνάβλεμμα νοητικὸ γιὰ νὰ εἰκονιστεῖ στὸ νοῦ του ἢ ἰδέα τοῦ προσώπου, γιατί οὔτε καὶ τὰ κινήματα δειχνόντανε ξάστερα τῆς μορφῆς οὔτε οἱ λεβδὲς ἀναφύλλησες τοῦ χελιοῦ καὶ τοῦ βλεφάρου· ἀτονίζανε οἱ ὄφρες στὸ σαστισμένον μούχρωμα περισσότερο κι' ἀπὸ νὰ φαίνονταν στὸ γιομάτο σκοτάδι. Καὶ σὰν ἔσκυψε νὰ τοῦ μιλήσῃ, τὸ χλωμὸ πρόσωπό της τὸ εἶδε σὰν συγκινημένο ἀπὸ τρεμάμενον φῶς ὅπως τοῦ μαρμαρόν, πὺν γειοκομένον εἶναι, καὶ δὲν κράτησε παρὰ μιὰν ἀσπράδα, μὰ χλωμάδα θανατερή, καὶ τὸ πικραμένον χαμογέλοιον στὰ χεῖλια μπορεῖ καὶ νὰ τοῦ φαντάσθηγε ὅπως τοῦ φανταζότανε στὰ λείψανα πὺς χαμογελᾶνε.

Κι' ἀπὸ τ' ἀξεδιάλυτα μουτικὰ βάνδια τῆς ψυχῆς του πὺν κᾶτεχαν τίς δυὸ τούτες μορφές σὲ μιὰ ἀνταμωμένη, σὰν ἀπὸ τὰ ἴδια χεῖλια μιλιότανε ἕνα νόημα, σὰν ἀπὸ τὰ ἴδια μάτια ἐφεγγε μιὰ ματιά, καὶ σ' ὄλο του τὸ εἶναι τυραγνικὰ ἐνοιωθε νὰ τὸν λαχταρίζῃ ἢ ἰδέα πὺς ἦτανε ἢ μιὰ ἀγάπη, γιατί καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια φωνὴ ἄκουγε μέσα του πάντα σὰν ἰδεαζότανε τῆς ἀξεχώριστες μορφές: «Θὰ πεθάνω;» Καὶ μαζί ἕνα βαθὺ ρώτημα, σὰν νὰ τοῦ ἐρχότανε ἀπὸ θανατερὰ χεῖλια: «Μάντερες;»

Ἀπὸ τὴν ψηλότερη κορφή τοῦ Ταῦργετου πέτρα νὰ κυλήσεις θὰ φτάσει σὲς Λάκκες, ἢ θὰ πέσει στὴ μεγάλη Λαγγαδιά. Τὸ δάσος εἶναι πυκνὸ ἐκεῖ καὶ φτάνει ὡς τοὺς γκρεμούς, ὅθε οἱ ὄιζες ξεβγαίνουν καὶ κρέμονται σὲς φαγωμένες ἀπὸ τοὺς χείμαρους πλαγιές. Τὰ γίδια δὶαν διαβαίνουν τίς ῥάγες πάντα θάκοῦς νὰ τροχαλιάζουν κοτρώνια στὰ ῥουμάνια. Εἶναι ἐκεῖ σταύρωμα ἀπὸ τὸ διλάγαδο, καὶ ἐκεῖ τὰ νερὰ πέφτουν κρεμάμενα· καὶ στὸ ἴδιον κατατόπι διαβαίνουν οἱ ἄνεμοι μὲ τὴν δασικὴ βοή. Ἐκεῖ εἶναι οἱ Λάκκες, σὲ μιὰν ἄπλα σὺδενδρον, ὅπου ἐσταλίζανε τὰ μεσημέρια τ' Ἄλωνάρον οἱ βοῦδολάτες.

— «Μὴν τὸ παινεῦσαι Δρακούλακα, γιατί ἢ ἀμάχη τοῦ βοῦδιου σὰν τὸ μαυίσεις θεριακόνεται· εἶναι καὶ ζᾶ πὺν ταπεινὰ λογιάζονται, μὰ ξάφρον παίρνον μάνιτα δαιμονική, καὶ δὲ θὰ χωρατέφονε σὰν τὰ κεντήσεις πεισιμωτικὰ μὲ τὴν βοκέντρα,» εἶπε ὁ Γερολιακοῦρος ἀργομίλητα, ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι στοῦ ὀσβδιου τὸ χόντρο. Καὶ τ' ἀποκοιθῆκε ὁ Δρακούλακας, πὺν τὰ μαλλιά του ἐπέφτανε σὰν ἀραποσιτόγενα, καὶ γύριζαν σγοροκόκλωρα στὸν τράχηλο.

— «Σὰν τὸ στηθιάσεις καταμπρός σου, καὶ σὰν τὸ ἀκαρτερέσεις νὰ δρομίσει καταπάνω σου στὴν ὄρημά του, λυγίσου, ξέφυγε του, καὶ σὰν μυτήσῃ καταγῆς, τ' ἀδράχνεις μ' ἀξιοσύνη ἀπὸ τὸ κέρατο, καὶ τοῦ λυγᾶς τὸν τράχηλα· τότε ἰσοῦγισσε το στὴ δυνάμη σου, κράτει το σφιχτὰ, καὶ γέροντας μπρός τὸ κορμί, καὶ μὲ διχαλωτὰ τὰ σκέλια, ἔτοιμα πάντα ν' ἀναστηλώθουνε κατὰ πίσω, σὰν λάχει νὰ σὲ ματασεῖσει, ἀναπογύρισε του τὸ κεφάλι, γύρισε το καὶ λοξά, καὶ πέτυχε το στὴν προὰ σὰν πάσχειται νὰ πάρεῖ καὶ ὅπως μαζεύει ἀνάσα δράξον τὴν ὥρα στὸ ἀδυνάτισμα, συγκόλησε το καταγῆς σὰν πρόβατο.»

Ὁ Γερολιακοῦρος γέλασε, καὶ εἶπε·

— «Μή πανταίγεις πῶς θὰ μὲ δασκαλέψης; Διδάχως εἶμαι τί πολὺ στὴ ζήση μου τὰ ἐδούλεψα, καὶ ξέρω τὴ φυλὴν τοὺς. Καὶ γιὰ ἀκρομάσου. Πάλεψε ὁ Γιάννακος μιὰ μέρα μ' ἕνα τραχήλι τοῦ Σπανῶ. Τὸν ἀναποδογύρισε τ' ἀνάσκελα, τὸν πέταξε στὴ ρίζα ἐλάτου, κι' ἂν δὲ πρόκαγα θὰ τὸν ξεκοίλιαζε. Τὸ πιστεψε πῶς εἶναι καλοπίχειρο καὶ πῶς θὰ τὸ βολέψει. Τότε τὸ ἄρχισα κι' ἐγὼ νὰ τὸ μαυῖνω. Τὸ πείσμουσα κεντιῶντας το στὸν τραχήλι μὲ τὰ βονκέντρα. Χύμιζε καταπάνω μου, ἴσασε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ μὲ πάρει μὲ τὴν πρώτην δὲν πρόφτασα γιὰ νὰ τὸ ἀδράξω ἀπὸ τὸ κέρατο, μὴν ξέφυγε, μὰ τοῦ ἄρπαξα τὰ λαυμακὰ καὶ τὸ σφίξα, καὶ πάλι πιόστηκα γοργὰ στὸ κέρατο ζυγιάζοντας καὶ τὸ κορμὶ μου ἀπάνω του, λοξά, τὸ τίναξα στὸ ζύγισμα, καὶ κόβοντας ἔτσι τὴ φόρα του καὶ τὴν ἀπιδρομὴν του, τὸ κύλησα στὴ γῆς. Μοῦ! Μοῦ! μονκάμισε στὸ χῶμα ἀναφυσῶντας βαρὺ φύσημα, σηκώνοντας τὸν κορνιαχτό, κι' ἐγύρισε τὰ μάτια κατὰ μέσα, κι' ὄλο τ' ἀσπράδι ἐφάνηκε τηράζοντας λοξά. Μὰ τὸ σφίγγα γερά στὰ χέρια καὶ τοῦ σφίγγα καὶ τὴ σφαιρὴ ποῦ δὲν ἀναταράζονταν μὲ μιὰ συγκύληση ἔγειρε κι' ἀπλώθηκε στὸ χῶμα νικημένο. Ἔτσι τὰ ταπεινῶνεις, μὰ μὴ σοῦ νοιώσουνε τὸν τρόπο ποῦ τὰ μάχεσαι, πῶς βούλεσαι νὰ τὰ παλέψεις, γιὰτὶ καὶ ποτηρέονται γιὰ νὰ σὲ πάρουν μ' ἕνα φύσημα προμοῦ προκάμεις καὶ ν' ἀντισταθεῖς. Κι' ἂν ἔχεις τύχη τότε νὰ εἶναι στριφοκέρατο νὰ μὴ βολεῖ νὰ σοῦ φνιτέψει κονταράτα κέρατα στὰ σωδικὰ, κι' ἂν λάχει νὰ εἶναι καὶ στεφανοκέρατο, γλυτώνεις. Μὰ ἂν εἶναι σπλαθοκέρατο, ὅπως ὀρμίζει καὶ σὲ σημαδεύει κατεβάζοντας στὰ μπροστινὰ τὰ πόδια τὸ κεφάλι γιὰ νὰ ἰσιώσει ἀπάνω σου τὰ κέρατα, νὰ σὲ σφινῶσει καταγῆς, νὰ σέ...

Καὶ ὁ Δρακούλακας εἶπε τότε, ποῦ ἀπὸ ὦρα ἔδειχνε πῶς θέλει νὰ μιλήσει, κι' ἀνοιγόκλεινε τὰ χεῖλια.

— «Γιὰ ξήγα τὸ Γερολιτακοῦρο τοῦτο γιὰ ὀρμίνεγο τοῦ μας στ' ἀληθινὰ σὰν τὸ κατέχεις, τὸ τ' εἶναι κι' ἀφορμίζονται τὰ βῶϊδα στὰ μεσημέρια τοῦ καλοκαιριοῦ; Εἴμαστε καταμεσήμερα πлагιασμένοι κάτω ἀπὸ τὰ πένκα τῆς Κονάβρουσης, καὶ παραμυθολόγα ἢ συντρο-

φιὰ μεσημεριάτικα. Τὰ βῶϊδα ἐστάλιζαν στὰ πλάγια, ὅθι ἀρχινάει τὸ μέγα δάσο. Καὶ ἡ Παρθύμω ἀνανοήθη τὴ φλογέρα τῆς κ' ἤθελε νὰ τὴν παίξει, ἀνανοήθη τὸ τραγοῦδι κ' ἤθελε νὰ τὸ εἰπεῖ. Μὴ παίξεις μεῖς τῆς εἶπαμε μὴν παίξεις τέτοια μεσιμέρια ποῦ ἀναμιλῶνε τὰ δεντρά στὴ γῆς, μὴν παίξεις καὶ ψυχολογᾷς τὸ δάσο τέτοιες ὥρες θεϊκές. Κεῖνη δὲ μᾶς ἀγοροίκισε. Σηκώθηκε, στάθηκε κάτω ἀπὸ μεγάλο ἔλατο, ἔσιαξε στὰ χεῖλια τὴ φλογέρα κι' ἐσουραύλιζε σὰν μαγικό. Καὶ μεῖς ἀκρομαζόμεσθε βαθιὰ τὸν κάθε ἦχὸ τοῦ τραγοῦδιου, ποῦ ἀντίλαλος ξεπνοῖζε στὰ δάσα. Μὰ ξάφνον τὸ σκοπὸ τῆς ἔκοψε, ἔβαλε τὴ φλογέρα στὸ ζωνάρι τῆς, ἔσκουξε φόβου μιὰ σκουζιά, κι' ἔδραμε κατὰ τὶς πλαγιές. Ἐμεῖς συγκυτταγήκαμε, ἀναταραχτήκαμε. Τί νάχε τάχα εἶπαμε; Κι' ὁ Πέτρακας πετάχτηκε καὶ ἀγγάντεψε βάνοντας τὴν ἀπαλάμη ἀπάνω ἀπὸ τὰ μάτια. Ὑστερα ἔσκουξε. Χοῦ!... Χοῦ! Ποῦ ἀντιλαλήσανε τὰ δάσα τὴ φωνή. Μὲ μᾶς ἀκούσαμε κατορακυλίσματα ἀπὸ κοτρῶνια στὶς πλαγιές, στὰ γκρόμα, ὅθι τὸ δάσο τὸ πικρὸ δὲν ἄφινε νὰ ἰδοῦμε, καὶ σὰν ποδοβολήματα. Τὰ βῶϊδα νᾶναι;... Εἶπαμε μ' ἕνα στόμα. Πάλι ζυγόσαν τὰ θορυβητὰ, σὰν ὀρχητὰ ἀπὸ ζωντανὰ κοπάδια, σὰν τὰ δεντρά νὰ πῆσανε ψυχὴ καὶ νὰ παλεῦσανε τὸνα μὲ τᾶλλο, σὰν νὰ ρωβόλαγε τὸ δάσο τὸν κατήφορο μὲ τοὺς ἀνέμους ἀγεροπαλεύοντας. Ἦτανε φτεροσεισμικὸ ποῦ ἐκλάγκαζε καὶ ορέκαζε στὸν αἰθέρα, καὶ ἀναφρομάσματα βασιὰ βογγούσανε μέσα στὰ σωδικὰ τοῦ δάσου, καὶ σεῖότανε ἀπὸ σίφουνα θαρεῖς θεοτικῶ. Μοιάζανε μὲ σκουζήματα ποῦ τὰ παρᾶλλαζε ὁ ἀντίλαλος τῆς λαγγαδιάς, μοιάζανε μὲ κροαξίες ποῦ τὶς ἐσεισμοκύλααν οἱ ρεματιές. Μὲ μιὰ προᾶν ἐξούσαμε κι' ἐπνίξαμε ἀπὸ τρόμο τὴ φωνὴ στὰ σωδικὰ, καὶ λὲς πῶς πλάκα μᾶς ἐβάστα τὴ μιλιὰ. Ἀλύχταγανε τὰ σκυλιὰ, χυμήξανε κατὰ τὰ πλάγια, καὶ χυθήκαν κατὰ τὰ πέριοςρα, ὅθι τὸ σεισμικὸ τὸ χυλοσμὸ ἀγοροικούσανε. Γιὰ λίγο ἐμάκρυνε ἡ βουή, καὶ τὰ σκουζήματα ἀλαογέφτανε σὰν νὰ τὰ πῆρε ἀγεροκό, καὶ φτάνανε ὡς ἐμᾶς ἀρηὰ καὶ κούφια. Καὶ νὰ ποῦ πάλι ἀνοβοῦσανε, φτάνοντας δυνατότερα μὲ τὰ σκυλιολαχτίσματα, καὶ μὲ διπλὸν ἀπὸ

τὰ πρὶν τὸ σάλαγο. Ὁρμαίει ὁ Πέτρακας ὀμπρὸς καὶ τὸν ἀκολουθᾶμε, τὶ τὸν ἀκούσαμε νὰ εἰπῆ: Τὰ βώϊδα ἐδαμονίσανε! Καὶ μέσα ἀπὸ τὸ δάσο ποῦ ἀντιλάλαε ἡ φωνὴ τῆς Παρθύμως. Φτάστε! Φτάστε!... Ἀὖ φθάσαμε νὰ βγοῦμε στὸν ἀσύδεντρο τὸν τόπο καὶ νὰ ποῦ ἐχύμηξαν τὰ βώϊδα ἀπὸ τῆ ῥάχη ῥωβολόντας, σαίροντας πετροκότρωνα, κλαδιά, καὶ σκόρπισαν στὶς λάκκες, καὶ μαζί τους, μέσα ἀπὸ τὸ σύμπυκνο ἐλατῶνα ἐφτεροκόπησαν ἕνα κοπάδι ὄρνια, ποῦ ἀνακράζοντας στοιργά, ἀνέμισαν τὰ πλάγια, ἐφτεροκυματίσανε τοὺς πέντε αἰθῆρες· κάμανε νὰ χυμῆξουνε καὶ πάλε πρὸς τὰ ζωντανά, μὰ ἐσκούξαμε σύφωνη σκουξιά, καὶ ὅπως μαζεύονται σιμὰ στὴν κλώσσα μὲ τοῦ γροακιοῦ τὸ πέταμα τὰ κλωσσοπούλια, ἔτσι μ' ἀνακραξήματα ἐσυνάχτηκαν, καὶ πῆραν τὰ ψηλά ραδιά, καὶ χάθηκαν. Μὲ τὴ σκουξιά τὰ βώϊδα πάλε ἀναταράχτηκαν, καὶ τῆς Παρθύμως τὰ στεφανοκέρατα, ἀσπέδιστα ἀναδράμουν τὸν κατήφορο κι' ἀκλουῦθησαν καὶ τ' ἄλλα. Ἐκαμε ὀμπρὸς ὁ Πέτρακας νὰ τ' ἀμποδίσει, γὰ νὰ τοὺς κόψει τὸν ἀγέρα τῆς ἀπιδρομῆς, μὰ πλειότερο ἀναμάνισαν, κι' ἐδράμανε στὸ ἀσύδεντρο, κι' ἀλώνιζαν τῆ φτέρη τὴν ψηλή, διχορυσμάτιζαν τῆ ὡσὰν ποτάμι στὴν ὄρμητα τους καὶ βαριά ἐφυσούσανε. Κι' ὅπως εἶναι τα τραχηλάτα, πλατυκοίλωτα, ἀναστηλώνονταν στὰ πσινά, ζυγιάζονταν ψηλά κι' ἀπιδρομούσανε, καὶ σὰν ἐφτάσανε στὸν τράφο ἐπισωδρόμῆσαν, ἐμονκανίσανε· τότε τοὺς ἔβαλε ἡ Παρθύμω καὶ φωνή. Ἄστερα! Γαῖτανάτε! Τὰ βώϊδα ἀλαφιαστήκανε στὸ σκούξιμο, πσιωδρομήσανε, ἀναστηλώσανε τ' αὐτιά, πλαγιάσαν τὸ κεφάλι καταπίσω, φάνηκε τοῦ ματιοῦ τ' ἀσπράδι, τ' ἦτανε ὁ τρόμος τους ἀνρῆς, καὶ φαίνονταν σὰν θεϊκὰ ζᾶ, ποῦ ἀφίσασε τὸ θάμα μας».

Κι' ὁ Γερολιακοῦρος εἶπε ἀγομιλόνας, καὶ κουνόντας τὸ κεφάλι.

«— Δὲν ἦτανε καὶ ἔρμα ὄρνια ποῦ ἐδαμονίσανε τὰ βώϊδα».

«— Ἀμὲ τί ἦτανε;» ῥώτησεν ἡ Παρθύμω ἀνοπόμουνα.

«— Γιὰ ἀκρουμασίτητε. Τώρα τὰ μεσημέρια τοῦ καλοκαιριοῦ, τόμον ἀναβουρζόνουν οἱ πενκῶνες δάκρον, τότες οὐλα κιάλα τὰ ζᾶ ἀνακαραζόννε τὸ χόρτο σὰν μα-

γεμένα, τηρᾶν τὸν ἥλιο κι' ἀνάθυμόνονται τὰ αἵματα τους· τηρᾶν τὰ δάσα, τηρᾶνε τοὺς χροεμὸνς· κι' ἀκρουμαζόνται τὰ χροεμάμενα νερά. Γιὰ ἀπίθωσ' τότε καὶ σὺ τ' αὐτὶ σὲ τέτοιες ὥρες σὺρίζα στὸν πενκο ἢ καὶ σὲ κέδρο· θάκονούσεις λόγια, θά φανταχτῆς ἀναβοητά· λὲς πολυεῖς μιλάνε, λὲς χῶρες ἐστρατίσανε καὶ ἀγοδιαβαίνονν λείψανα· μὰ στὸνς βυθὸνς σαλεύουννε οἱ βουητῆς οἱ ὥρες καὶ μὰ στὶς ἄπλες ποῦ τις φάνει ὁ ἥλιος· μὰ τῆς ρεματιᾶς καλέσματα καὶ μὰ τοῦ ὄχτιον· κι' ἀντίλαλοι πληθόφωνοι, ῥόβολοι ἀπὸ κοπάδια, ποῦ τὰ κουνούγια ἐλυώσανε θαρεῖς στὴν πύρα καὶ βουβάθησαν· ἀλογιὰ εἶναι τὰ χλιμντρίσματα ἢ νεραϊδικὰ; Ἀνθρωπινὰ τὰ κλάματα ἢ στογγίλια; ἀκούεις καὶ φαντιάξῃσαι τὸ θεϊκὸ».

«— Μηδὰ καὶ σὰν ἀλαφιαστοῦνε καὶ ξαφνιαστοῦνε στοὺς λόγγους ἀπὸ τὰ ὄρνεα καὶ τ' ἀγομικὰ δὲν ἀναδράμουννε ἀκόμα καὶ τίς νύχτες; Μηδὰ καὶ συγγρατιῶνται καὶ μπορεῖς νὰ τὰ σταλίσεις σὰν φρονμάζοννε κι' ἀναζητᾶνε τὰ ἔρμα; Μηδὰ τὰ πάλεψε κανεῖς, κι' ὡς εἶναι ἀντρίτης ἔξφτερας, καὶ δὲν τὸν ἀλώνισανε; Ἐσὺ Δρακούλακα τὸ κατέχεις· σὲ συνεπῆρε ὁ Διάρος μιὰν αὐγή, σὲ βρονητοχύπησε σὰν φουσκομένο ἀσκι στὸ χῶμα». Εἶπε καὶ γέλασε πονηρὰ ἡ Παρθύμω.

«— Μηδὰ τὸ πάλεψα· νὰ τὸ κρατήσω πάσκια σὰν τὸ ἄγριεψεν ἡ μύγα· κι' ὄρμησε καταπάνω μου, καὶ κύλησε με καταγῆς», εἶπεν ἀδιάφορα ὁ Δρακούλακας.

«— Ἐγὼ τὸ κράζω φωναχτὰ, πῶς βωῖδολάτης δὲ μπορεῖ γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ Διάρο νὰ παλέψει. Ἐγὼ τὸ λέω, δὲ βροῖσκειται. Σὰν θέλεις δοκιμάξεις καὶ θά θαρραπαεῖς Δρακούλακα».

Ὁ Πέτρακας βουλήθηκε νὰ τὸν παλέψει, καὶ ῥήχτονας κάτω τὸ ραβδί, καὶ βάνοντας τὰ χέρια του στὴ μέση, εἶπε κνιτάζοντας κατάματα τὴν Παρθύμω.

«— Λησμόνησες τὸν Πέτρακα, ἔ Παρθύμω! Σὰν θεῖς τὸ φέρνεις καταδῶ, κατὰ τὴ λάκκα».

«— Νάισκε, τὸν Πέτρακα λησμόνησα· μὰ ὁ Πέτρακας ἄλλοῦ κραταεῖ ἀμάχη, κι' ἄλλοῦ τὸ νοῦ του ἀπαρταεῖ», εἶπε χαμογελῶντας ἡ Παρθύμω καὶ τρεμπαιξε τὰ μάτια νοητὰ.

«— Παρθύμω, θέλω τώρα δά τὸ Διάρω νὰ πολέψω γιὰ πινομή σου». Προκάλεσε ἀντρείευτικά ὁ Πέτρακας.

«— Καὶ γὼ σοῦ ξαναλέω τὸ πῶς ὁ Διάρως δὲ δειλιάζεται καὶ δὲ νικιέται κίολα. Κι' ἂν θῆς νὰ τονε μάχῃσαι σφιξοῦ καλὰ στὴ ζώση, καὶ πέρασε στὰ γόνατα σου ἀτσάλι ν' ἀτσαλώσουν· τὰ χέρια μὴν ἀλησιμονᾶς ν' ἀλύψεις μὲ ρετσίνι, γιὰ νὰ μὴ φεύγουν καὶ γλυστροῶν τὰ κέρατα σὰν πιᾶσεις, τί σὰν τὰ χέλια θὰ γλυστροῶν τὸ θάμα σου ν' ἀφίσεις, γελαδινέ, πὺν δὲν ἀφίνεις νύχτα νὰ μὴν ξατροέχεις στὰ πλάγια, καὶ νὰ μὴ ξεμοκαχιάζει τις περοδικούλες μὲ τὸ χαραμέρι...» Εἶπε, ἡ Παρθύμω, καὶ τρέχοντις ἀλαφιαστιά, ἄφησε γέλοιο παιδιακὸ στὴ συντροφιὰ.

«— Σᾶς λέω, εἶπεν ὁ Πέτρακας, πῶς θὰ τονε παλέψω σὰν τὸ χάρο».

— «Μὴ τὸ παινεύῃσαι, παιδί, εἶπε ὁ Διακοῦρος, γιὰτὶ τὸ βώϊδι δύνεται εἶναι ἀγριομάχητο καὶ δὲ λυγáει τὸ γόνα' ξεπάτησα τὸ ἀνάβλεμμα καὶ τὴν προπατησιὰ του, ὅπου πατεῖ ἀνατρομάχιο' στὸ κούτελο του καὶ ἄσπρη βούλα τὸ δηλεῖ πῶς φρένα ἔχει νοητή, καὶ τὸ θυμὸ τοῦ αἰμάτου' μὴν τὸ κανχίεσαι καὶ σὰν θὰ βγῆς στὸ σβίδο νὰ τὸ παλέψῃς στοχάσον το πῶς ἀδειανὸ καὶ τὸ κουφάρι νάχεις' καὶ στέκα ἀνδροκίνητος, καὶ στήλωσε τὰ πόδια τόμου τ' ἀδράξεις, καὶ λύγα ἀκαρτεροῶντας το, νὰ φτάσεις νὰ τὸ ἀρπάξεις στὸ μύτισμα...»

— «Ζύγισε το Πέτρακα. Στὸ ἴσιομα σοῦ τὸ φερα, κι' ἐκεῖ νὰ τὸ θι μόσει· σὸτὸ ἰσιάδι ὅπως χορεύεις στὴ χορεύτρα καὶ λυγίεσαι' κῦτταξε μὴ σὲ συνεπάρε' γύρω ὅπως εἶναι καὶ οἱ λιθιές τῆς λάκας δὲν ἔχει νὰ ξεφύγει τὸν κατήφορο, ὡς πὺν νὰ τὸ μανιόσεις,» εἶπε ἡ Παρθύμω γυροίζοντας λαχανιαστὴ καὶ ξαναμένη.

— «Σοῦ λέω, νὰ μὴ πιχεριστῆς, ἔ Πέτρακα!» Εἶπε ὁ Γερολιακοῦρος. «Σοῦ λέω νὰ μὴν ἀντρείευῃσαι στὸ φρύδι ἀπὸ τὸ γκρέμο μὲ τὸ Διάρω, τ' εἶναι βουβαλοκέφαλος· δὲν ἀφειδένεται κορμιὰ καὶ δακωμένα ἄς εἶναι, καὶ δὲ δειλιάει τὸ μάτι του στὴ θώρα καὶ τοῦ λιοταριοῦ...»

— «Ἄντε γερὲ μου γέρακα καὶ τρέμει σου τὸ σπλάγχο γιὰ τὸν ἀντοίτη-σου τὸ γιὸ μηδὰ θὰ βγῆι σὲ ἀμάχη

μὲ τὰ θεριά· βώϊδι εἶναι καὶ ἀγαθὸ εἶναι παλεύει μὲ τὸ νόημα' ἄφσε, γερολιακοῦρο, νὰ καμαρώσομε τὸν Πέτρακα τὸ πῶς θὰ τὸν πιχεριστῆι, νὰ σεῖεται, νὰ λυγίεται. Ἔλα καὶ μὴν καμόνεσαι, τὸ θέλεις καὶ ἀπατός σου νὰ τονε καμαρώσεις πῶς θὰ παλενοχαίρεται.»

Εἶπε ἡ Παρθύμω κι' ἔδειχεν ἀνυπομονησιὰ.

— Πατέρα ὁ κάλλιος ἦσουνα κι' ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας· τί, δὲν κανχίεσαι ὁ Πέτρακας ὁ κάλλιος σου νὰ εἶναι;

Ἔτσι μιλῶντας γέλασεν ὁ Πέτρακας, καὶ τράβηξεν ἀρογοπερπάτητος κατὰ τὴ λάκκα, νὰ μὴ ξαφριάσει καὶ τὸ ζῶ μὰ καὶ νὰ ἰσοζυγιάσει τὸ βαρυνθέμελο κορμὶ στὸ σείσιμο, σὸτὸ πάτημα. Τὸ ἀποξινό του τὸ σκοντι πὺν ἦτανε ρασσομάλλω κι' ἀπὸ γιδίσια τρίχα, τὸ βγάλε' κι' ἐφάνηκε του τὸ κορμὶ μὲ τὸ στενὸ σωκάρδι του, πὺν ἦταν στὸς ὤμους ἀνοιχτὸ κι' ἔδειχνονταν καὶ οἱ πλάτες μὲ τὰ στήθια· ἡ μελαψάδα τοῦ κόρμου, πὺν ἐφαίνονταν πελεκητό, σὰν κροίταρτιο ἦταν ψωμί' στὸ σβέκο, πὺν ἀναλύγιζε σὰν τοῦ ἀλαφιου, πέφτανε ἀχτένιστα μαλλιὰ σὰν γιούσουρον ὀγρόκλαδο· τίναξε καταπίσω τὰ μαλλιὰ πὺν ἐπέφτανε στὸ μέτωπο, καὶ γύρω στὰ μελίγρια· ξέκοψε ἀπὸ τὸν κοντινὸ τὸν πεύκο δυὸ κλωνιά ρετσίνι, κι' ἀνάλειψε τις ἀπαλάμες του, ζύγισε τότε πρὸς τὸ ζῶ, τὸ κέντησε μὲ τὴ βουκέντα στὸ μερὶ· κείνο ἀναταράχτηκεν, ἐχύμηξε καταμπροστὰ μὰ στὴ λιθιά ἐσταμίτησε· τὸ ζύγισε καὶ δεύτερη, τὸ κέντησε πειραχικά· κείνο σκλημίδισεν, ἐφροούμαξεν, ἔκαμε νὰ ξαπολυθῆι κατὰ τὴν πέρα λάκκα, μὰ κείνος τὸ ἀναστόμωσεν ἀπλώνοντας τὰ χέρια του καὶ ξαναβουκεντροῶντας το· κείνο ἀπολύθη, ἐχύθηκεν ἀπάνω του, μπουόρισε μὰ μντίζοντας στὰ κάτω τὸ κεφάλι, τὸ τίναξε δεξόζερβα, ἐφύσηξε θυμωτικά, καὶ τάραξε τὸν τράχηλο, Ὁ Πέτρακας στήλωθη, τοῦ ἄδραξε τὰ κέρατα καὶ πάλενε νὰ τὸ πι-σασδρομήσει· κι' κείνο ἀναδρομίζοντας, κι' ἀνακλαδίζοντας τὰ πισνά του πόδια ὀρθώθηκε τοῦ χύμηξε καὶ πάλι· μὰ μόλις τονε ζύγισε τ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ κέρατα· τὸ βώϊδι πλάγιασε λοζὰ καὶ καταγῆς ἔγειρε τὸ κεφάλι, στάθηκε λίγο ἀσάλευτο φνυσῶντας μανιασμένα, καὶ ἀναπηδῶντας μονομιᾶς ἐπέρασε στὰ σκέλια του τὰ

κ' ἔφατα, τὸν σὺκωσε, τὸν πέταξε, σὰν τὸ δικριάνι ὅπου λυχνίζει τ' ἄχυρο, τὸν ξαναπέταξε ὁμοῦντας δευτέρῃ φροῶ.

— «Χαμός!» ἐμουγκρῖσε ὁ Γερολιακοῦρος, κί' ἀναπίδησε κατὰ τὴ μεριά πὸν ἔπεσεν ὁ Πέτρακας, κάτω ἀπὸ τὴ λιθιά.

— «Ἄϊ!.. Ἄϊ!.. Παναγιά μου!» ἔσκουζ' ἡ Παρθύμω χτυπώντας μὲ τοὺς γρόθους τὰ στήθια της.

«— Ὦχ!..» βόγγηξεν ὁ Πέτρακας.

*
**

Κατεβάζουν τὸν ἀγέρα οἱ κορφές, καὶ τρέμει τὸ καλύβι πὸν στέκει κάτω ἀπὸ τὸ βράχο σὰν φωλιά, καὶ πλάϊ εἶναι τὸ μαντρί. Πέρασε ἡ Πετρούλα τὸ δέντρο τῆς βαγιάς, καὶ στὸ πέραςμα της ξαφνιάστηκαν τὰ γίδια κί' ἀνασαλέψανε τὰ κουνούνια καὶ τὰ τροκάνια ἠχῆσανε μέσα στὴ νύχτα. Πῆγε στὴν πόρτα καὶ σιάθηκε σὰν ἀβούλητη καὶ ξεχασμένη.

«— Ἔσκουξες;» ρώτησε ὁ Γερολιακοῦρος ἀπὸ μέσα. Ἡ Πετρούλα ἔσκυψε γιὰ νᾶμπει, καὶ πάλι κοντοστάθηκεν ἀπόξω.

«— Μηδὰ μὲ φτάνει καὶ ἡ πνοὰ νὰ σκούξω δὲν ἔχω ἥπιατα», εἶπε θλιβερά.

«— Γιὰ σκούξε θυγατέρα μιά φωνὴ ἀπάνω ἀπὸ τὴ ράχη, μὴ λάχει καὶ σ' ἀκούσει καὶ ἡ Παρθύμω»... εἶπε ὁ Γερολιακοῦρος μ' ἀναστεναγμό.

«— Μὴ καὶ μ' ἀφίνει τὸ βουητὸ στὸ σέμα πὸν ἀναβόισεν ἀπόψε καὶ βόγγει τὸ νερὸ σὰν μεγανόητο κλάμα». Εἶπε καὶ μπῆκε μέσα.

«— Πάρε τὸ λυχνάρι καὶ φώτισε μου» εἶπε ὁ Γερολιακοῦρος, κί' ἔσκυψε ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἄρρωστο πὸν ἐβόγγα, κί' ἐδέροταν ἀμίλητος. Ἐβαλε τὴν ἀπαλάμη στὸ μέτωπο τοῦ Πέτρακα, σηκώνοντας του τὰ μαλλιά πὸν σκόρπια ἐπέφτανε ὡς στὰ μάτια του, τὰ πυρωμένα.

«— Φωτιά βγάνει» εἶπε καὶ πῆρε πάλι τὸ παννί, τὸ βροξε στὸ ξύδι, καὶ τοῦ τὸ ἀπίθωσε στὸ μέτωπο.

Τὰ στήθια τοῦ Πέτρακα ἀνεβοκατέβαναν μ' ἀγωνία ἔδερονε τὰ χέρια του πέρα-δῶθε, γρύγιζε δεξιά-

ξερὰ τὸ πληγμισμένο του κεφάλι. Ἡ Πετρούλα πῆγε καὶ τοῦ πιασε τὰ χέρια σιγά, νὰ μὴ τὰ δέρονε. Ὁ Πέτρακας σὰν νὰ τὴν κύτταξε μὲ τὰ φλογισμένα του μάτια, τ' ἀνακύλησε μὲ πόνο καὶ διάνοιξε τὰ βλέφαρα· οἱ βορβοὶ πετάχτηκαν καταξὼ ἀπλανοί, σὰν ἀπὸ σφάλτο· σταλαματιές κυλῆσανε στὰ φουσκωμένα του μάγουλα. Ὑστερα δυνατὰ ἀνασήκωσε τὰ στήθια, τὰ φούσκωσε, κί' ἔβγαλε μουγκρητὸ βαρὺ ἀνασήκωσε τὰ χέρια καὶ τ' ἄφισε ξερὰ νὰ πέσουν στὸ στρώμα, καὶ τὸ κεφάλι του ἔγειρε κατὰ τὴ δεξιὰ μεριά. Ἀνοιγοκλείστηκε τὸ στόμα, παίξανε τὰ χεῖλια μὲ σπασμό, καὶ σόπασε του τὸ κορμί.

«— Ξεράθηκε πατέρα!» Φώναξε μὲ τρεμάμενη φωνὴ ἡ Πετρούλα.

Ὁ Γερολιακοῦρος ἔβαλε τὸ χέρι στὴν καρδιά τοῦ Πέτρακα.

«— Ἀναπάηκε» εἶπε, καὶ σύγκαιρα πιάνοντας τὸ κεφάλι του φώναξε. «Μὲ χάρφωσες θέ μου!»

Καὶ ἡ Πετρούλα ἀπολιθωμένη γέρονε πλάϊ στὸν πεθαμένον ἀδερφό. Θέλει νὰ σκούξει, νὰ θρηῆσει. Κόμπος δέκεται στὰ στήθια της καὶ στὸ κεφάλι της βουίζει τὸ αἷμα, θολώνει ὁ νοῦς της. Στέκεται ἀβούλητη, ἀναπολόγητη.

«— Οὔτε φωνή, οὔτε θρηῆρος! Ἐδὸ θ' ἀνοίξω λάκκο νὰ σὲ θάψω γνέ μου!»

Καὶ βγάνοντας ὁ Γερολιακοῦρος τὰ χέρια του ἀπὸ τὸ κεφάλι του, ἔσκυψε στὸ κεφάλι τοῦ Πέτρακα.

«— Σὰν νὰ κοιμᾶσαι ἀρχάγγελε! Σὰν νὰ μ' ἀκούς ἄντρα!»

Καὶ βάνοντας τὸ στόμα του στ' αὐτὸ τοῦ Πέτρακα εἶπε.

«— Χαιρετίσματα στὴ μάνα σου Πέτρακα!»

Ἡ Πετρούλα χτύπησε τὰ στήθια της, ἔσκυψε καὶ φώναξε, σὰν νὰ μιλοῦσε στὴ γῆ.

«— Καλῶς νὰ τογε δεχθῆς τὸν Πέτρακα, μαρούλα! Ἄχ, ἀδέρφι! Ἀδέρφι! δὲν τὸ πίστενα!» Καὶ πιάνοντας τὸ κεφάλι τοῦ Πέτρακα τὸ χαιδεψε γελοκλαίοντας. Ὑστερα ἀπίθωσε τὸ κεφάλι της στὰ στήθια του λέγοντας.

«— Χτύπα καρδιά σάν τὸ βουνό! Μίλα καρδιά σάν τὴ βοή τ' ἀνέμου!»

Ὁ Γερολιακοῦρος δὲν ἐσάλεινε κἀνοταν μὲ τὸ κεφάλι γυρισμένο στὰ στήθια του. Ἡ Πετρούλα ἄφινε κάθε τόσο βαθεῖα ἀναστενάγματα. Ἐπαίξε τὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ στὰ τρία κεφάλια, μὲ τὰ ξαφνικά ἀγερίσματα πὸν ἐμπαίναν ἀπὸ τὴ χαλασμένη πόρτα κι' ἀπὸ τὶς χαραμίδες τῆς σκεπῆς. Τὸ πρόσωπο τοῦ Πέτροακα ἦτανε μπλάβο κάτω ἀπὸ τὰ μάτια, καὶ ὅπως ἦτανε μισάνοιχτα τὰ βλέφαρα, φαινότανε στὰ μάτια μιὰ φέξη, καὶ βλεφαρίζαν παρὰξενα παίζοντας ἀπάνω τους τὸ φῶς, σάν νὰ ρηχταν κρυφές ματιές. Κι' ἐβύθουναν πάλε τὰ μάτια, βύθουναν καὶ τὰ χεῖλια μέσα στὸ στόμα, πὸν ὄταν ἀπάνωθε του διάβαιναν ἢ ἀνιφεργιὰ λές κι' ἔπαιρναν χαμόγελο.

Ἡ Πετρούλα ἀνασηκώθηκε, βγήκε κι' ἔκοψε βαγιόκλαδα, γιὰ νὰ γιομίσει μαξιλάρι. Ἄνοιξε ὄστερα τὸ σεντούκι κι' ἔβγαλε κρουσιὰ σεντόνια τ' ἀργαλιῶν. Γιόμισε τὸ μαξιλάρι τὸ κατάσπρο μὲ βαγιόφυλλα, καὶ τόβαλε κάτω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Πέτροακα.

«— Πατέρα!» εἶπε σιγὰ σάν φοβισμένη.

Ὁ Γερολιακοῦρος ἀνασήκωσε λίγο τὸ κεφάλι, «τί εἶναι;» ρώτησε βαθιά, σάν ἀπὸ ὕπνο.

«— Δὲν ἔρχεται κανενας... Νὰ τονε σαβανόσουμε» καὶ ξέσπασε σὲ λυγμούς ἢ Πετρούλα.

Ὁ Γερολιακοῦρος δὲν ἀποκρίθηκε.

Ἡ Πετρούλα πιάνοντας τὸ κεφάλι τοῦ Πέτροακα, γιὰ νὰ τὸ ἀνασηκώσει νὰ τ' ἀπιδώσει ἀπάνω στὸ προσκέφαλο μὲ τὰ βάγια, τὸ νοιώσε βαρὸν σάν μάρμαρο καὶ κρῶν ξεράθηκε ὁ λάρυγγας τῆς καὶ λυγυρυχιά ἐχύνονταν στὰ σπλάχνα τῆς. Φαντάστηκε πὼς θὰ τὸν σαβανώσει ἢ ἴδια καὶ παγερὴ ἄχρα ἔπεσε στὸ πρόσωπο τῆς, συλλογίστηκε πὼς θὰ τοῦ κείψει τὸ κορμὶ μὲ κρῶσι καὶ τῆς λαχάρισε ἢ καρδιά.

«— Ἀδέρφι!» φώναξε μέσα στὴ νεκρικὴ σιγαλιά.

Ἡ φωνὴ τῆς τρώμαξε καὶ τὸ Γερολιακοῦρο.

«— Μαύρη κι' ἄραχη!» τῆς εἶπε.

Κεῖνη ἔγειρε λυγοθυμισμένη στὸν τόπο τῆς.

Ὁ Γερολιακοῦρος μιλοῦσε σάν σὲ ὄνειρο.

«— Ἀκοῦτε νὰ σᾶς μιλήσω, κι' ἄς ἔρχεται ἢ κονβέντα μου ἀπὸ τὰ βουνά. Δὲ στέρεψεν ἢ φλέβα μου· τὰ στήθια μου κελαιδᾶνε· κι' ἄν γέρασα, οἱ βράχοι καὶ οἱ κορφές ἔχουν τ' ἀργάρια μου. Κι' ἀκοῦτε. Μιὰ ἡμέρα ἐσταίηκα στὸ μέγα τὸ λαγγάδι σὲ μεγάλο σίφοννα καὶ τρικυμό· μὲ δέροναν οἱ μπόρες στὸ κορμὶ· ἐρχότανε ἢ βοῆ ἀπὸ τὰ δάσα μέσα μου, κι' ἔνοιωνθα τίς ρίζες τους νὰ μοῦ γλύφουνε τὰ πόδια.» Ἐτοὶ ἀργασμένος ἔφτασα στὸ ξομιό μου καλύβι τὴν ἐσπέρα μὲ τὰ ζωντανά. Βοῆκα στὸ κατώφλι ν' ἀκουμπάει ὀλόποντη μιὰ γυναίκα, κ' εἶχε κι' ἓνα τράγο πλάι τῆς, ἄναφα λυχναρί, ἄναφα φωτιὰ καὶ τὴν ἐκάλεσα μέσα· τὴν πύρωσα, τῆς ἔδωσα ψωμί καὶ λάδι.» Ἦτανε μιὰ διωγμένη, μιὰ ἀσφραγὴ.» Ἐσκυψε καὶ μοῦ φίλησε τὸ ροῦχο. Τῆς εἶπα: Σάν εἶσαι μοναχὴ, καὶ σάν κανένα σου δικὸ δὲν ἔχεις, καὶ σάν δὲν ἔχεις πὸν νὰ γείρεις τὸ κεφάλι, νὰ τοῦτο τὸ προσκέφαλο κι' ἀκούμπησε, καὶ πάθε ὕπνο ταπεινό· καὶ σάν ξυπνήσεις μὲ τὴ χάρη τοῦ θεοῦ, ἀρχίνησε νὰ εἰπῆς τὸ θέλημα σου, καὶ γὼ καλὸς καὶ ἄξιος βούλομαι νὰ σοῦ σταθῶ. Καὶ κείνη ἀπολογήθη: Εἶσαι καλύτερος δικὸς κι' ἀπ' ὅποιονε μὲ γέννησε, καὶ εἶσαι ταπεινολόγος καὶ τ' ἀγαθὸ σου μίλημα δὲν ἔχει καὶ παρόμοιαση. Θὰ κοιμηθῶ τὸν ταπεινὸ τὸν ὕπνο, στὸ προσκέφαλο πὸν μοῦ ἀπόδωσες ἀπόψε, καὶ θὰ λογιῶσω νὰ σοῦ εἰπῶ τὸ θέλημα μου, καὶ θὰ σοῦ κρῖνω τὸ ταχὺ καὶ γιὰ τὴ μοῖρα μου. Μὰ μὴ μ' ἀπαρτήσεις. Σοῦ φέρνω καὶ τὸν τράγο γιὰ κανίσκι, καὶ δέξου τον γιὰ χάρη μου». Εἶπε κι' ἀνάγειρε στὸ προσκέφαλο. Καὶ τὴν αὐγὴ ἔγνε γυναίκα μου κακόμοιρα μου».

«— Πατέρα πὸν βρισκόμοινα;...» εἶπε βαθιά ἀνασαινοντις ἢ Πετρούλα.

Ὁ Γερολιακοῦρος δὲν ἀποκρίθηκε. Ἡ Πετρούλα συνεφέρθηκε, κῆτιταξε τὸν Πέτροακα.

«Σημερόνει» εἶπε σιγαλά, σάν μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς. «Ἀλήθεια εἶναι θεοὺλη μου, ἀλήθεια εἶναι ἢ μαύρη; πικρὴ φωνὴ μοῦ ἐβούτιξε σι' ὄνειρο τὸ χαμό του κι' ἔλεα πὼς ὄνειριάζομαι. Στὰ φυλλοκάρδια ἐσάλεινε τὸ φρεῖδι' ἀλλοίμονο καὶ νὰ σὲ ἰδῶ στὸ φῶς τῆς μέρας ἄπνονε, καὶ νὰ σοῦ ἰδῶ τὸ πρόσωπο φεγγαροχτυπημένο· νὰ εἶσαι κορμὶ χωρὶς ψυχὴ, πὸν σάν τὴν ἄχρα

σβύνεται στ' ἀγέρι· Πέτρακα μᾶς ἀφίνεις γειὰ καὶ πᾶς
στὸν κᾶτον κόσμον, Πέτρακα μίλησε μου ἀητέ, καὶ κρέ-
νε μου στερονή φροιά. Σὰν πᾶς στοὺς ὄχτους καὶ σταθεῖς
καὶ στοὺς γκρεμοὺς ἀποσπεροῦ, σκούξε μας μὴ γλυ-
καὶ φωνή γιὰ νὰ ξεγελαστοῦμε, νὰ γίνω ἐγὼ χρυσῆ
βροχή κι' ὁ γέροντας τὸ σύγγεφο, νὰ κνηγᾶμε τὴ φω-
νὴ καὶ κείνη ν' ἀλλαγεύει, ὡς πὺν στὸν ἄδη νὰ μᾶς
πάει μὲ τοὺς ἀποθαμένους. Πέτρακα πὺν τὰ χεῖλια σου
σφίγγονται πιεραμένα σὰν νὰ δαγγᾶς τὸ λόγο σου καὶ
τὴν περφόρεια ἀδέρφι. Πέτρακα ο' ἀποζήτησα καὶ θὰ
σάποζητήσω, θὰ πῶ βοτάνια λησιμονιᾶς γιὰ νὰ σ' ἀλη-
σημοήσω. Πέτρακα κλείς στὸ χέρι σου πετροάδι γιὰ τὴν
ἀδεροφή, στὸ μάτι σου μεταλαβὴ γιὰ τοῦ πατέρα τὴν
ψυχὴ, καὶ σὺ ἐστολιστήκες γαμπρός καὶ ζώστης κι'
ἀρματώθης, ζώστηκες τὴ σφεντόνα σου καὶ τὸ σπαθὶ
ἀρματώθης· βάρε σφεντόνα στουραριὰ καὶ μάτωσε με
στὴν καρδιά, βάρε σπαθιά καὶ κόψε με καταμεσὶς
ἀδέρφι...».

Ἀπόκαμε, καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἔτρεμε. Τὸ μαυρόσκυλο
οὐόλιασε, τὰ γίδια θορυβηθήκανε· τοῦ τράγου τὸ τρο-
κάνι ἀκούστηκε σιμά· πρόβαλε τὸ κεφάλι του στὴ μι-
σανογμένη θύρα.

*
**

Ἄρακούλας, δεμένο μαῦρο στὸ κεφάλι γεμενὶ
φάνηκε στὸ κατώφλι.

Στάθη, κῆταξε μένα, καὶ χτυπῶντες τὰ χέρια στὰ
στήθια εἶπε.

«— Καὶ πὺς ἀργάζεται ἡ φωτιὰ σὲ δειτροκόρμα
δυνατά, πὺν δίνουν φλόγα τὰ κλαδιά καὶ δέρονται στὸ
σύφλογο, καὶ σὰν γενοῦνε χόβολη τοῦ χρόνου στὴν κα-
λοκαιριὰ θὰ λουλουδίσει ὁ τόπος. Αἱ γέροντα πὺν ἐπά-
λεινες τὸ βράχο κι' ἐσαλάγαε σουρῶντας τοὺς ἀνέμους
στὰ ψηλοκόρμα. Αἱ γέροντα πὺν ἐπλάγιαζε μὲ μιά, μὲ
δύο χεροβολιές στὸ θέρο ἕνα χωράφι σίκαλι· γερούλκα
πὺν ἐστόμωνε τοὺς ἄμπουλες τῆς Κοινάβουσης μὲ τὴ
φωνὴ σου σὶς κορφές. Λοτόμε, πὺν ἐτσεκούριζε κι'
ἔσκιζε τὰ δαδιά πὺν δάσο, τσοπάνε, πὺν ἄρμεγε μαζὶ

μὴ στάνη σὲ ὦρα σύνταξη, κι' ἀχοῦσε τὸ τραγοῦδι
σου σὰν τὴ βροτὴ στὴ ρεματιὰ. Καὶ κνηγέ, πὺν ἐλό-
χευε στὸ λόγγο γιὰ τὸ λυκο καὶ δουλευτὴ στὴ λιθαριὰ
καὶ στὸ κορόνι πρῶτε, τί τῶρα ἐβούλιαξε βαθιὰ στὸ
λάκκο σου ἀπὸ ζωντανός;»

Καὶ μὴν ἀνασηκῶνοντας τὰ μάτια εἶπε ὁ γερούλα-
κούρος.

«— Γεῖρε κορμί, γερὸ κορμί, καὶ πετραδυναμάρι,
στὸ χῶμα καὶ ἀναρῶτα το θαρθεῖ ἡ καλή μου ἡ ὦρα,
νὰ χαιρετήσω τοὺς δικούς καὶ ὄσους μᾶς ἀγαπάνε, μᾶς
ἀγαπάνε μὲ τιμὴ καὶ σκέπο μᾶς βαστούσανε. Ἀρακού-
λακα ὁ καλὸς ζευγᾶς εἶναι ἄξιος καὶ στὸ θέρο, καὶ σὰν
τὸ ἀλέτρι παρατάει καὶ στὴ γωνιά γυρίζει, ὄλον τὸ δρό-
μο βούλεια νὰ θρέψει ἡ γῆς τὰ κόπια του· μόνε τρο-
μάζει θεομανία, μόνε κατᾶρα θεϊκοῦ δειλιάζει του τὴ
γνώμη· καὶ τῶρα ἰδὲς ἕνα κορμί πὺν ὁ δρολόπας πε-
λέκησε καὶ ἡ μπόρα, καὶ τὸ εἶδε ὁ ἥλιος στὸ βοννὸ καὶ
χάρηκε στὴ θύρα του, καὶ τὸ εἶδε ἡ γῆ κι' ἀρροίκησε
στὰ στήθια του νὰ πέττει ἡ φωνὴ λαλῶντας καὶ στ' ἀν-
τίλαλα νερὰ καὶ στὰ δειτροά τ' ἀπόσκια, κείτεια ἐδῶ
ξεψύχωτο· εἶναι ὁ γιὸς μου, εἶμένα! Ἥμιονα καὶ στὴ
γῆς ἐγὼ καμάρι τῆς, καὶ ἤμιονα καὶ στὰ ἔρμα τὰ βον-
νὰ λαλούμενο πελεκητὸ ἀπὸ τεχνίτη τεχνουργό, καὶ
διάλαλος τοῦ δικίου μου στὴ ρούγα καὶ στὴ σύναξη, καὶ
στὴ χορευτῶρα χορευτῆς. Ποιὰ συφοριά, Ἀρακούλακα,
συφόρσιασε τὸ νοῦ μου καὶ σκότισε τὰ μάτια μου; Ἀρα-
κούλακα γιὰ πὺς μου το ποιὰ μπόρεση ἡ γωνιά θὰ βρεῖ
στὸ θηλυκὸ πὺν ἀφίνω;»

Καὶ τοῦ ἀποκριθῆκε ὁ Ἀρακούλακας ἀπλώνοντας τὸ
χέρι σὰν στὸ μοιρολόι, καὶ μιλῶντας μοιρολογητιὰ, σὰν
τὸ πρᾶξε καὶ πρῶτα, καὶ σὰν τὸ ἴδιο ἐμίλησε καὶ ὁ
γέρος.

«— Ὁ λόγος σου εἶναι ἡ μπόρεση πὺν βγαίνει ἀπὸ
τὰ σπλάχνα, καὶ σγαλεύει τὸν καιμὸ καὶ παραμύθι γί-
νεται· ἔχω ἕνα λόγο νὰ σοῦ εἰπῶ, πατέρα καὶ τοῦ Πέ-
τρακα, καὶ πάρε τὴν ὑπομονὴ στὸ ἀνίκητο σου τὸ κορ-
μί, τὴ συμβουλή σου προσετὲ δέσε στὰ στήθια φυλαχτό,
καὶ βούλευε τὴ γνώμη σου σὰν ἥλιο σὰν φεγγάρι· καὶ
μὴ ρωτᾶς τὸ δέντροκα πὺς ψήλωσε καὶ πὺς βαρυνελα-

δώδη, κι' ἔρχεται ἡμέρα κι' ἔφτασε σὰν σπίθα ἡ ἀστροποβροντή γὰ τὸν καρφαλοκάφει. Βάλε, μὲ τοῦ τὸ πάλεμα πὸν ἀνοίγουνε οἱ καιροὶ στὰ ἔξω τὰ βουνά μᾶς, καὶ συλλοῦν ἕνα χαμὸ πὸς ἔχασες σὲ τούτη γῆς, ὅπου ὁμορφή μᾶς εἶναι, μὰ καὶ μᾶς τυραγνεύουνε τ' ἀγραφα καὶ τὰ τυχερά· γέρο μου γείρε στὴ γωνιά καὶ κομπολόγια στὰρι, καὶ μέτρα μὲ τὴν πέτρινη τὴν ἀργασμένη χούφτα σου, μέτρα σπειρὶ-σπειρὶ στὶς ὥρες τοῦ μεσονυχτιοῦ, στὶς ὥρες πὸν ἀδασκάλευτοι καλῆνας ἀπὸ τὴ γενιά τὸ λόγο του ἔλεγε ὁρμηγιά γιὰ τὸ χαμὸ τοῦ συγγενῆ καὶ στοῦ δικοῦ τὴ σφοδρά. Πάρε ραβδί καὶ μέτροσε τὸ χῶμα πὸν θὰ σὲ δεχτεῖ, γύσε κρασί ἀπὸ τὸ φλασκὶ στὴν πέτρα πὸν θὰ σὲ δεχτεῖ, καὶ προιμοῦ πάρε ὁ αὐγερινός, πὸν τὸν ὑγιόκα σου θὰ ἰδεῖ στὴ θύρα γιὰ στεροῆ φορὰ, ἔβγα ψιλὰ στὸ τοῖκοροφο καὶ σκοῦξε: Γεῖα χαρὰ σας ἀδέρφια, ἀνθρώποι γνωστικοὶ πὸν ἐζήσατε στὰ ἔξω βουνά! Αἴ γέρο μεις χαρήκαμε τὸ χῶμα τὸ βαθύβουλο καὶ τὸ νεράκι τὸ γλωρό, καὶ εἶδαμε νεότη στὰ δειτρά νὰ πέτεται σὰν τὸν ἀητό, καὶ κλάψε ἀντρίκια μοναχὰ τοῦ Πέτροκα τὸ θανατὰ τοῦ ἐκόπηκε στὸ θέρο τῆς ἀγάπης του, μὲ τὸ δροπάνι πὸν λαχε τῆς λαχιστιῆς τῆς Μοίρας του».

«— Ἀδέρφι!

Ἔπεσε ἡ φωνὴ βαθιά, σὰν ἀπὸ ρέμα λογγομένο νᾶρχεται καὶ σὰν ἀπὸ δασότοπο· καὶ φάνηκε ἡ Παρθύμω στὸ κατώφλι, μὲ τὴ μαρτήλα ὀλόμανορην ὀμπρός καταρηγμένη, νὰ μὴ δεχτεῖ τὸ πρόσωπο, καὶ τοῦ χειλιοῦ τὸ μίλημα νὰ βγαίνει ὡς ἀπὸ τὴν ψυχὴ.

«— Ἀδέρφι! ξανάειπε μπαίνοντας, καὶ στὴν Πετρούλα στέκοντας σιμά, τῆς ἔδωσε τὸ χέρι, κι' ἀρχινήσε σιγά, μουρμουρητὰ λόγο τὸ λόγο σύφλογο, μὲ κίνημα τοῦ σκεπασμένου κεφαλιοῦ ρυθμιστικό, καὶ μέσα ἀπὸ τὸ γεμενὶ τὰ δάκρυα ἀνασταλάζανε. Ὁ γέρος τὴν ἐκύταζε βουβός. Καὶ ὁ Δρακούλακας ἀκούμπησε στὴν χούφτα τὸ σαγόνι καὶ κύταζε πρὸς τὸ νεκρὸ κουνῶνας τὸ κεφάλι θλιβερά.

«— Πετρούλα ἀνέβηκα ψηλά, ψηλά στὴν ἀγναντη κορφή, καὶ ἀστήλωσα τὴν κεφαλὴ στὸν ἥλιον ὅσον ἐπρόβανε, νὰ πάρε ἡ ὄψη μου μιὰ εἶδη σὰν ἄστρας

γὰ φανταχτεῖ, γὰ πέσει τ' ἄστρο γιὰ νὰ βοεῖ, πὸν πάει γὰ σβύσει μὲς στὴ γῆ,—κι' ὁ ἥλιος μὲ παραβλέπε καὶ στὴν κορφήν ἐβάρωσε καὶ σύγγερον ἐντῆθη. Κι' ἀγέρι ἦρθε καὶ μάδουνε τὴν ὄψη μου, σάμπως μαδάει καὶ τὴν ψυχὴ ὁ μαῦρος μου ὁ κλημός· σκύβω στὴ γῆ καὶ μίλησα μὲ στόμα καὶ μὲ τὴν ψυχὴ, γιὰ τὴν ἀπόκριση νὰ ἰδῶ γραφτὴ στὴ μαύρη πλάκα, καὶ ἡ γῆς Πετρούλα, ἐσάλεψε καὶ δὲν ἀπολογήθηκε. Εἶδες ξαφτέρι νὰ πετᾶ στὸν οὐρανὸ σὰν ἄστρομα, εἶται ξαφτέρωσα τὸ νοῦ στὸν ἥλιο, στὸν αὐγερινό, καὶ στὸ βλεφάρισμα τοῦ ἀστριοῦ ἄστραψε μέσα μου ὁ χαμός, χαμὸς γιὰ τὸν πνευματικὸν τὸν ἀδεοφὸ τὸν ξέφτερο· τὰ χέρια δὲν ἀπίδωσα στὰ στήθια μου καὶ τὴν προὰ μου ἐπῆσε ὁ ἥλιος στὰ βουνά καὶ μίλησαν τὰ χεῖλια μου τοῦ Πέτροκα στὴν ἐρημιά, κ' εἶναι ἡ ἐρημιὰ γλυκιὰ χολή, ποτήρι εἶναι κεραστικό τῆς θλίψης καὶ τῆς παντοχῆς. Πετρούλα ὁ δρόμος μ' ἔφερε, πέτρα τὴν πέτρα δέρονε με καὶ ἀγγάδι ξεματώνει με, καὶ τὸ στουρνάρι ἀγγιχτικό σπῖθα κενταίε ὅτὸ μάγουλο, στὸ μάγουλο τὸ ροδανὸ πὸν τὸ λιμπίστηκε ἡ θανή καὶ τὸ φρονάει ὁ χάρος· δέσε Πετρούλα στὴν καρδιά τὸ δακρονὸ πετράδι μου καὶ δαχτυλίδι πέτρωσε τὸ λόγο μου τὸν ἔρημο, τ' εἶχα στὸν ἄνεμο γραφὴ γιὰ τὴν ἀγάπη του νὰ εἰπεῖ, κ' εἶχα τὰ χρυσοφέγγαρα στολίδια νὰ τοῦ στείλω, μὰ ἦρθε φωτιά θεόλατρη καὶ μπόρα κολασμένη καὶ βούλωμα νὰ γδικηθῶ τὸ χάρο πὸν μᾶς χώρισε νὰ πάω νὰ τότε σμίξω...»

Καὶ ἡ Πετρούλα τῆς ἄπλωνε τὸ χέρι γιὰ νὰ τῆς πάρε τὸ μοιρολόι, γιὰ ν' ἀρχινήσει τὴν ἀπόκριση, τὸ θοῆγο πὸν ἐξανάρτηκε στὸ σπλάγνο τῆς ἴστη φλόγα τῆς ἀγαπητικᾶς. Ἐδόσανε τὰ χέρια. Ἡ Πετρούλα ἔκρουσε φωνὴ τρεμάμενη.

«— Πάρε σφυρὶ Πελεκητὴ καὶ σφυροκόπα τὴν γραφὴ, χάραξε λόγον ἄλυτο στὴν πλάκα τὴν ἀσβολερή, κι' ἂ σοῦ ξανάψει τὸ σφυρὶ πελέκα καὶ πελέκαε, πάρε καρδιά μου σφίνωσε καὶ σφυροκόπα τὴ γραφὴ, σὰν τὰ φεγγάρια γράμματα στὸν οὐρανὸ γραμμένα, σὰν τὰ καράβια μὲ παννὰ στὴ θάλασσα ἀπλωμένα, σὰν τὰ ποτάμια τὰ πλατιά καὶ μὲ τὰστέρια βούλα τους καὶ δέσιμο τρισουρανοῦ: Μὲ τὰ βουνά δὲ μάχεται, μιὰ χούφτα

γῆς θὰ πάρει κι' ὁ Πέτροακας πὸν ἐφτέρωνε στ' ἀλώνια
σὰν πουλάρι μὴ βούλεσαι χαρογενιά τὴν ἀψηλὴ του
ἀμάχη, τὶ μιὰ πετᾶ στὸ σύνταχο δοξάρι καὶ τῆς ἀστρα-
τῆς καὶ μιὰ στὸ χέρι του κρατεῖ φλογέρα γιὰ νὰ τρα-
γουδᾷ. Παρθύμω παῖδος εἶναι τὸς καὶ ὁ χάρος καὶ τοῦ
τραγουδᾷ, καὶ κλαδεφτήρι δὲν κρατεῖ, δὲν εἶναι μαῦρος
κορνιαχτός καὶ καβαλάρης δραμοτός, πὸν ὀρμάει στὰ
σπιτοκάραβα σὰν τὴν λαχτάρα τοῦ βοριά, καὶ σύφυχα
τὰ συγκυλᾷ στὴν ἐρημιᾷ, στὴ σκοτεινιά. Παρθύμω μιὰ
ψηλὴ φωνὴ τραγούδιζε τοῦ σαστικοῦ, νὰ σηκωθῆ, νὰ
στολιστῆ, στὸ ἀλὼνι νὰ ξημερωθῆ, νὰ πάρει τὸ κοντάρι
του νὰ κνηγήσει ἀλύφια, νὰ πάρει τὴ σφεντόνα του νὰ
συλαγίσει ἀροκούδια, καὶ μὲς στὰ δλόδροσα νερὰ νὰ στή-
σει ἀμάχη καὶ χαρὰ, νὰ στήσει ἀμάχη στὰ βουνὰ πὸν
δὲν ἀπολογήθηκαν, σὰν ἐσκουξες ψηλὴ φωνή, στὸν
ἄντρα καὶ στὸν ξέφτερο νὰ στήσει μιὰ τραγὴ χαρὰ
στὴν ἐρημιᾷ καὶ στὰ πουλιά, τὶ θὰ στὸ λένε ἀπὸ ταχυὰ,
τραγουδιτὰ παντοτεινὰ, τὶ ὁ Πέτροακας σ' ἀφίνει γειὰ
καὶ πάει ψηλὰ στὰ τρίκορφα, πάει νὰ φτερόνει τὸ κορ-
μί, τίς πλάτες φτερωτὲς νὰ ἴδει, καὶ νὰ εἶναι χιόνια τὰ
φτερά. Ἐκεῖ ψηλὰ σὰν φτερωθῆ, θὰ μᾶς λαλεῖ μὲ τὴν
αὐγὴ, γιὰ τὸ χαμὸ καὶ τὸν καημὸ, γιὰ τὴν πανώρη-
μας ζωὴ, νὰ μᾶς λαλεῖ γιὰ τὴν ψυχὴ πὸν ἡ νειότη του
θ' ἀναστηθῆ. Παρθύμω κλείσει τὴν καρδιὰ καὶ σφάλισέ
τὴ μὲ φωτιὰ, καὶ σὰν ξυπνήσει ὁ λόγος του δεύτερο θὰ
εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, καὶ σὰν ἐρθῆ σὰν μῆνυμα καὶ τὸ τρα-
γούδι του στὴ γῆ, σιάσου περιόφανη καὶ σὸν στὰ τρίκορ-
φα καὶ κράξε του, καὶ λάλησε μὲ τὴ φωνὴ ὅπου τὴ
λένε θεϊκὴ, ν' ἀνοίξει τὰ χειλάκια του νὰ σιάξει τὸ μυ-
ρουδικό, σὰν τὸν ἄνθὸ τὴν ἀνοιξή, σὰν τ' ἄστρο τὸν
αὐγερινὸ πὸν στάει τὴ φωτερὴ δροσιὰ στὸν κόσμον γιὰ
τὸ χωρισμὸ.

Σπήλιος Πασαγιάννης.

ΓΚΟΥΡΑ ΤΟΥ ΑΛΕΙΤΟΥΡΓΗΤΟΥ
**** Ο ΜΟΥΛΟΣ ****

Γιὰ τὸ Μ. Λαμια κηρὸ

Εἶναι βράδυ. Ψυχομαχάει ἡ μέρα. Τοῦ Σποράρη
μιὰ μέρα κρύα κι ἄγρια. Ὁ ἥλιος ἔλεε νὰ βασιλέψη
πίσω ἀπὸ τ' ἀπόκρομα ὀρθολίθια τῆς Μάνης. Ὁλο-
μόναχος στὴν κάμαρά του ὁ Κώστας πάνω κάτω περ-
πατᾷ κι ἀνήκουστες κατάρες τοῦ ξεφέβγουν. Τὸ στα-
ρᾶτο πρόσωπό του βουτηγμένο στὴ λύπη. Ἡ μορφὴ
του σκοτεινὴ. Ἡ ματιὰ του γιομάτη φαρμάκι. Τὰ
μαλλιά του σκορπιωμένα ἄταχτα στὸ κεφάλι του πέφ-
τουν καὶ τοῦ σκεπάζουν τὸ μέτωπο. Σκυφτός κι ἀμί-
λητος πότε πότε τὰ φρόδια του μαζεύει. Σκέπτεται.
Παράξενες ιδέες παλεύουν στὸ μυαλό του. Κι ὀλοένα
πάνω κάτω περπατᾷ.

— «Καὶ νᾶμαι ἐγὼ τῆς καταλαλιᾶς τὸ ἀπόπαιδο στὸ
χωριὸ μου! . . . Σύρθηκε λέει . . . ἀκοῦς ἡ πομπή . . .
Φτοῦ στὶς δόξες σου!»

Ἄνάβει ἓνα τσιγάρο· σὲ λίγο σβύνει. Τὸ πετᾷ κάτω
στὶς σανίδες καὶ τὸ πατᾷ μὲ πείσμα. Ξανασιτρίβει ἓνα
ἄλλο καὶ ρίχνεται στὸ κρεβάτι του τὸ ξέστρωτο νὰ τὸ
καπνίσῃ.

— «Τὸ θεομπαίχτη . . . π' ἄλειωτο ἡ γις νὰ τὸν ξε-
ράσῃ! . . . καὶ τὸ μούλιζο νὰ ζῆ ἀκόμα; . . . καὶ κάτω
ἀπὸ τὴ στέγη μου!»

Ἐξαφρα πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέσι του. Ἐκανε ὀλίγα
βήματα γοργὰ καὶ νευρικά. Ὅποτερα κοινοστάθηκε.

Σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ τήραξε γύρω του καὶ πε-
τώνας τὸ τοιγάρο του·

— «Μωρὲ βροσιὰ στὸ σόι μου!»

Βραχνᾶς τοῦ πλακώνει φοιχτὰ τὴν ψυχὴ καὶ τοῦ
δυσκολεῖει τὸν ἀνασασμό. Θέλει ἀέρα. Ἀνοίγει τὸ πα-
ράθυρο. Σκύφτει καὶ κοιτάζει. Ὁξω ψυχὴ! Οἱ δρό-
μοι ἔρημοι. Κι ὅλα τοῦ φαίνονται μαῦρα σὰν τὴν ἡμέρα
πῦ χάνεται. Μπαίνει μέσα καὶ κάθεται στὸ τραπέζι
δίπλα. Χούφτωσε τὰ μαλλιά του μὲ τίς ἀπαλάμες του
καὶ τραβώντας τὰ κάτω κατηφορικὰ ἔβαλε βαθὺ στε-
ναγμό. Σηκώθηκε. Τράβηξε κατὰ τὸ παράθυρο κι
ἐστάθηκε ἀκίνητος χωρὶς νὰ βγάλῃ ἄχνα. Πέρασαν ὀλί-
γες στιγμὲς βαθυᾶς σιωπῆς:

— «Κ' ἔσκαψε λάκκο μὲ τὰ ρύχια του γιὰ νὰ μὲ
θάψῃ ἐμένα; ὀχιὲς καὶ φίδια νὰ σᾶς φᾶνε...»

Ὁξω τὰ φρενιασμένα σύννεφα σκέπασαν τοῦ ἥλιου
τὸ μαραμμένο πέσιμο. Τώρα ἀκούεται ἡ βροχή.

— «Συχώρεσι; Ὁχι ποτὲ δὲ θᾶβρης ἀπ' τὰ μένα...
Θὰ ξεπλύνω ἐγὼ τὴν ἔβρι, ἄπιστη...» φώναξε ἀπο-
φασιστικὰ καὶ κτύπησε τὴ γροθιά του στὸ τραπέζι.

*
**

Εἶναι τώρα νύχτα. Ὁ οὐρανὸς γιομάτος σύννεφα.
Ἄστρο κανένα δὲ λάμπει. Τὸ φεγγάρι κάπου-κάπου
ξεγλυστράει στὰ σύννεφα καὶ φωτᾷ. Ὁ ἀέρας βουίζει
μανιασμένα μέσα στὶς ἐλιές καὶ τὸ φύσημά του εἶναι
τρομερό.

— «Πάρ' τὸ παιδί σου κι ἀκολούθα με κεῖ πάνω
στὰ χαλάσματα τί ὁ πατέρας μου βγάνει γιὰ δὲ βγάνει
τὴ νύχτα» εἶπε προσταχτικὰ ὁ Κώστας τῆς γυναικὸς
του καὶ τῆς ἔδειξε μὲς τὸ βαθὺ σκῶτάδι μὲ τὸ χέρι του
κάποιο δρόμο πὸν θὰ ἔπαιρνε καὶ ξεκίνησε. Πῆρε τὸν

ἀνήφορο καὶ προχωροῦσε βίαια. Ἐξαφνα κοιτο-
στάθηκε καὶ βαρυνασάινοντας μουγκοφώνησε·

— «Κλῆρα νὰ μὴ μείνῃ!»

καὶ συντρόφεψε τὰ λόγια του μὲ μιὰν ἀόριστη χρονομία.

Ἐκείνη ἀνυπόφιαστη πῆρε τὸ παιδί της στὴν ἀγκά-
λη κι ἀκούστηκε σὲ λίγο τὸ βιαστικὸ ἀνάβασμά της στὸν
ἀνήφορο. Καὶ τὸν ἔφτασε λαχανιασμένη. Πῆραν τὴ
λιθοστρωμένη πλαγιά. Διάβηκαν τὸν Ἐλαιῶνα. Πιάσα-
νε τὰ Χαλάσματα καὶ μπήκανε στοῦ Κοιμητηριοῦ τὸ
δρόμο. Ἐτοι προχωροῦσαν τὸν ἕνα δρόμο στὸν ἄλλο
ἀμίλητοι πάντα καὶ μὲ γλήγορο περπάτημα. Ψυχὴ ζων-
τανὴ δὲ συνατήσανε. Ἀπὸ πάνω τους οἱ ἐλιές ἄγρια
ἀνατριχιάζουνε.

Κώστας.— «Ὁ καταράκτης πνίγει, ξεριζώνει κοιτρό-
νια ριζιμιά, καὶ σηκώνοντας τὴν ὀλότρομη ζαρωμένη
γροθιά του·

— «κατ' ἀνέμου».

Ἡ γυναῖκα του τὸν ἄκουσε κι ἀνεσκήρισε· ἀλλὰ δὲν
εἶχε δύναμι νὰ τ' ἀπολοηθῇ.

— «Θὰ παραλόησε!» πέταξε μὲ χαμηλὴ φωνὴ μὲς
ἀπὸ τὰ κλεισμένα χεῖλη της.

Ὁ Κώστας γύρισε, ἔριξε ἄγρια ματιὰ τῆς γυναικὸς
του κ' ἐξακολούθησε τὸ δρόμο. Ἐξαφνα στάθηκε.
Γύρισε κ' εἶδε ξανά τὴ γυναῖκα του. Τὴ ζύγωσε καὶ
τραβώντας την μ' ὀρμὴ σιμὰ του τὴ βλέπει κατὰματα.
Ἐπειτα τὴν ἔσπρωξε μὲ θυμὸ...

— «Φτοῦ γυναῖκα ἄτιμη... ὅπου ὁ ἥλιος φένει τὸ
ψομὶ χαθῆτε...»

Στάθηκε κι ἀκούει.

— «Μοιρολογοῦν... κουροῦνες!...»

Σὲ λίγο συνεφέρονται καὶ πισωδρομαίει τρομαχτικὰ.

— «Γυναῖκα... μὴ μὲ σιμώνεις τί ἡ γενιά μου
τίμα στάθηκε... τράβα πέρα τὸ μούλο σου κ' ἐδωνά

χάμου βάλτονα . . . ἔδω σὸν τάφο τοῦ ἄτιμον ὀχτροῦ!»
Γυναικα.—«Σπλαγνίσον το· τί αὐτὸ δὲ φταίγει».

Τὸ φεγγάρι ξάπλωσε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ χλωμὸ φῶς
του στὴν πλάσι. Ἐφάνηκε τὸ πρόσωπό του. Θεοῖο
ἀνήμερο.

Ἐβγανε ἄγρα τὸ ξέσκεπο κεφάλι του. Κρύος ἰδρῶς
τὸν περεχοῦσε. Τὸ αἷμα του βούιζε σὰ μιλίγγια του.
Ἐτρομε σύγκομος.

— «Βάλ' το χάμου τὸ μούλο σου τί θὰ σ' ἀποτε-
λειώσω, γυναικα ἄπιστη!

Κι ὁ Κώστας πάτησε τὸ μούλο στὸ λαμὰ μὲ τὸ τσα-
ροῦχι του τὸ λασπωμένο.

ΠΩΛ ΚΛΩΝΤΕΛ

Ο ΧΡΥΣΟΚΕΦΑΛΟΣ

Μέρος δεύτερο

Μιὰ σάλα στὸ παλάτι τοῦ Ρήγα μὲ ψηλὰ παράθυρα στὸ
βάθος. Νύχτα. Ὁ Κέβης ἄρρωστος πλαγιασμένος σ' ἓνα κρε-
βάτι. Μιὰ μικρὴ λάμπα εἶναι ἀφισμένη καταγίς. Ἐδῶ κι'
ἐκεῖ ἄνθρωποι ξαπλωμένοι κι' ἀποκοιμισμένοι φυσοῦν καὶ
ροχαλίζουν.

Παντομίμα.—Μπαίνει, σὰν παραστρατημένος, ὁ Ρήγας
ξυπόλυτος καὶ μὲ ροῦχα ἄταχτα φορεμένα καὶ τρέχει ἐδῶ
κι' ἐκεῖ τὴν σάλα πολὺ ἐρεθισμένος.

Κέβης, (χωρὶς νὰ ἰδεῖ τὸ Ρήγα).—«Ὅλοι κοιμοῦνται. Ἡ λάμπα
τρέχει καὶ κἀντίζει.» (Σαπλώνεται μὲ κόπο ἀνάσκελα)

Ὁ Ρήγας, (χαμηλόφωνα).—«*A!* (Πᾶση)

Κέβης, (χαμηλόφωνα τὴ φωνή).—Δυὸ, τέσσερα, ἔξι, ὀχτώ,
δώδεκα δεκατέσσερα,
δεκάξι, δεκαοχτώ, τριανταἔξι,

ἑβδομήντα δύο, ἑκατὸν σαράντα τέσσερα. Ἦθελα κι' ἐγὼ νὰ κοι-
μηθῶ!

Ὁ Ρήγας.—«*A!*

Κέβης.—Δειψῶ, ἤθελα πολὺ νάπινα μὰ δὲ θὰ πιῶ.

Εἶμαι ἄρρωστος! Ἦ νύχτα εἶναι μεγάλη! Πολὺ ἤθελα νὰ κοιμού-
μουνα λιγάκι! (Σφαλᾶ τὰ μάτια).

Ὁ Ρήγας.—«*A!*

Κέβης.—Ποῖος στενάζει; Μήπως εἶναι κάποιος ἐδῶ; (Γυρνᾷ
τὸ κεφάλι καὶ βλέπει τὸ Ρήγα. Σιωπὴ).

Ὁ Ρήγας.—«*A!* (Βλέπει τὸν Κέβητα καὶ τὸν κοιτάζει).

Μήπως κι' εὐὸν δὲν κοιμᾶσαι, παιδί!

Κέβης.—Δὲν κοιμοῦμαι.

Ὁ Ρήγας.—Δὲ δειψᾶς; Δὲ μπορεῖς νὰ πιεῖς λιγάκι;

Κέβης.—Συχωρέστε με, Μεγαλειότατε. Δὲ θὰ πιῶ ὡς διου
Ξαναγυρίσει.

Ὁ Ρήγας.—Μεγαλειότατε! Μήπως ὑπάρχει ἀκόμη κά-
ποια Μεγαλειότητα; μὴ μὲ λές, Μεγαλειότατο, παιδί!
μ' ἄφησαν ὀλομόναχο ἐδῶ μὲ τὴν κόρη μου καὶ ὅλοι ἔφυγαν,
γιατὶ ὁ ἐχθρὸς πλησιάζει.

Δὲν ἀνηνοχῶν γιὰ μὲ διόλου. Ὁ προωθηπουγὸς τᾶκαμε ὅλα,
μ' ἐξηγοῦσε τὰ πράματα. Μ' ἐμπόδιζε πάντα νὰ δειπνήσω στὴ ὥρα
μου. Χάλασα τὸ στομάχι μου· πρέπει νάμαι ταχτικός καὶ στὴν ὥρα
τοῦ φαγιοῦ.

Μαζεύονταν καμμὶ δεκαριά ἢ καμμὶ δωδεκαριά καὶ μ' ἔφεραν
ἓνα σωρὸ χαριὰ. Τώρα βλέπουμε παρᾶξενους ἀνθρώπους.

Τέλος πάντων ὅλοι ἔφυγαν. Ὁ προωθηπουγὸς ἔφυγε, πέροντας
μαζὶ του τὰ διαμάντια γιὰ νὰ τὰ βάλει σὲ ἀσφάλεια.

Κι' οἱ δοῦλοι ἔφυγαν. Κανένας δὲν ἔμεινε ἐδῶ. (Ἀοχίζει νὰ ση-
μαίνει μεσανύχτα).

Ὅπως στὴν πολιτεία. Ἐμειναν μονάχα οἱ φτωχοὶ κ' ἐκεῖνοι ποῦ
δὲν μποροῦν νὰ κάμουν ἀλλιώς. (Τὰ τελευταῖα χτυπήματα ση-
μαίνουν).

Τί ὥρα εἶναι;

Κέβης.—Μεσάνυχτα.

Ὁ Ρήγας.—Δὲν ἔμεινε κανεὶς

μὰ δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ καὶ γυρνῶ στὴν κατοικία,
ἀπὸ τὸ μαγεῖο μὲ τίς ἀπέθαντες ἀποθήκες καὶ μὲ φαίνεται
π' ἀκούω νὰ κοιμοῦνται πίσω ἀπ' τὴ θύρα καὶ ἡ φωτιὰ ποῦ μὴ-
σκεῖ τὸ τζάκι δίνει ἓνα μικρὸ φῶς

οἱ φτωχοὶ αὐτοὶ ἀνθρώποι ποῦ ἦσαν ἐφές, βλέποντας
ἀδειο τὸ παλάτι, παρακάλεσαν νὰ περάσουν τὴ νύχτα ἐδῶ.

Εἶναι δραματιστές· θέλουν «ἀγρυπνία καὶ προσευχή».

Φαίνεται ὅτι νικηθῆκαμε παντοῦ. Αὐτὸ ἦταν αἰσχροῦ!

Ἡ βλακία

ἐπερῶ τὴ δυστυχία κ' ἡ ἀτιμία πλακόνει ὄλα.

Κι' ὁ ἐχθρὸς μπαίνει ἐδῶ ὅπως θέλει.

— Ὁ τρόμος μᾶς πλάκωσε! (Σιωπή.— Ἀκούονται οἱ βίγλες ποῦ
ροχαλίζουν)

Ἄκου τίς βίγλες ποῦ ἀγρυπνοῦν!

Ἄς ἕνας σφουρίζει, ὁ ἄλλος ἀγκομάχει, καὶ ὁ ἄλλος ξεφωνίζει τόσο
κοιμᾶται!

εἶναι μία φωνή, εἶναι ἕνα κέρατο, εἶναι ἕνας ἀγέρας ξεφουσημένος
ἀπὸ μιὰ χάλκινη τρόμπα! (Σιωπή)

Σὲ λέω ποῦ ὁ τρόμος πλάκωσε τὴ χώρα!

Καὶ καθένας μνησκει κορυμένος στὸ στήνι του καὶ δὲν τοῦ μᾶει νὰ βγει

ὦ λαί! ὦ πολιτεία! ὦ φτωχή μου χώρα ἀφανισμένη!

καταστρεμμένη, σκοντισμένη σὰν ἕνας γουρουνότοπος

ὦ, ὦ

Ἡ σκληρὴ αὐτὴ νύχτα δὲ θὰ τελειώσει;

Ἐφριξα μήπως ἰδῶ καὶ πλάγασα ὃ ἦνε, μὲ τὰ μολυβένια βέλη
σου σκοτώσέ με!

Ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ καὶ ξανάνογα τὰ μάτια στὸ Μηδέν.

Αὐτὸ δὲ ξέρει τίποτα, αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα.

Ἀλλὰ ἡ μαυράδα μᾶς πνίγει σὰν ἕνα σκέτασμα.

Ἄϊ!

Ἡ ράχη ριγᾶει, τὰ πόδια στροφογυροῦν καὶ ξεφωνίζω στὴν ἀγο-
ρία μου!

Καὶ πετιοῦμαι ἔξω ἀπ' τὸ κρεβάτι καὶ κνλιοῦμαι ἐδῶ κι' ἐκεῖ

χιτυώντας τοὺς τοίχους μὲ τὸ κεφάλι.

Καὶ ξαναβλέπω τοὺς φρικώδεις αὐτοὺς τόπους κι' ἀπαντῶ μο-

νάχα τὴ φρίκη καὶ τὴ ὀλέθρια Τρέλλα!

— μήπως δὲν ἔχεις ὄρεξη νὰ κοιμηθεῖς, παιδί;

Κέβης.— Δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ.

Ὁ Ρήγας.— Ἐ λοιπὸν θὰ προσμένο ἐδῶ*μαζὶ σου.

Κέβης.— Σὲ πᾶν ἀπόσταση βρισκεται ὁ ἐχθρὸς;

Ὁ Ρήγας.— Ὅχι περισσότερο ἀπὸ μιὰ μέρα.

— Λέω νάχει γίνει ἡ μάχη.

— Ἀκόμη πέντε ὥρες ὡς ποῦ νὰ ξημερώσει! Θὰ ἰδοῦμε, θὰ μά-

θουμε σὲ λίγο.

Κέβης.— Τὸ πρῶτὸ αὐτὸ! Πρέπει

Ὁ Ρήγας.— Ποῦ εἶναι οἱ γονεῖς σου Κέβη;

Κέβης.— Δὲ ξέρω, Μεγαλειότατε, ὁ πόλεμος τοὺς πῆρε.

Ὁ Ρήγας.— Ἐχω μιὰ κόρη μονάχα καὶ δὲν ἔχω ἀγόρι.

Κέβης.— Μὲ μιλάτε, Μεγαλειότατε;

Ὁ Ρήγας.— Πὼς εἶσαι χλωμός, φτωχό μου παιδί! Ἐχεις μιὰ
κακὴν ἀρρώστεια. Ὁ Χρυσοκέφαλος

καλὰ καμὲ νὰ σὰφίσει ἐδῶ. Θὰ σὲ περιποιηθοῦμε, παιδάκι.

Σὲ κοιτάζω! Θέλω νὰ παρατηρήσω

ἕνα πρᾶμα νέο ἀκόμη ὅπως ἤμουν,

Καὶ τὸ ἀρχίνισμα σ'α παραξενημένα μάτια τῆς δύναιμς!

Τὸ παλληκάρι κοιμᾶται ἡσυχώτατα, ὄνειρεύεται καὶ ὁ αὐγινὸς
ἤλιος εἶναι σιθνεῖρό του.

Ἡ παρμονὴ ἦταν φωτειρὴ καὶ θάταν καλὰ νὰ σηκωθεί.

Κι' ἐγὼ ἤμου νῆος κ' ἤμου παλληκάρι.

Κι' ἤμου ἕνα παιδί, μικρὸ μικρὸ! καὶ νὰ ποῦ ἔχω ἐβδομημέρινα
πέντε ἐνιαυτοὺς κι' εἶμαι γέρος κι' εἶμαι στὸ τέλος τῆς ζωῆς μου.

Καὶ νὰ αὐτὸ ποῦ εἶμαι κι' αὐτὸ ποῦ βλέπω!

Κέβης.— Θὰ πεθάνω πρὶν ἀπὸ σᾶς.

Ζυγιάστηκα, καὶ τὸ βάρος δὲ βρέθηκε σ' ἐμέ,

γὰ νὰ σταθῶ ὀλόρθος καὶ νὰ περπατήσω.

Ναί! Τί πρᾶμα εἶναι νὰ ζεῖ κανεὶς!

Τί παράξενο πρᾶμα εἶναι

νὰ ζεῖ! τί πρᾶμα δυνατὸ εἶναι νὰ ζεῖ!

ἐκεῖνος ποῦ ζεῖ

καὶ ποῦ βάζει τὰ δυὸ του πόδια στὴ γῆς τί φθονεῖ λοιπὸν στοὺς

— Θεοὺς!

Πεθαίνω,

καὶ γυρεύω μονάχα νὰ ξανάθωι πρῶτα.

Ὁ Ρήγας.— Τί σκέφτεσαι

Κέβης.— Σκέφτομαι τὴ μέρα.

Ὁ Ρήγας.— Ἄμε, πέθανε!

Κέβης.— Τί τρέχει; (Ὁ Ρήγας σηκωνόμενος καὶ τρέχοντας ἐδῶ
κι' ἐκεῖ μ' ἔξαυρη)

Ἄμε, πέθανε! Πρέπει νὰ πεθάνουμε ὄλοι!

Ἄς χώρα! ὦ χώρα! Νὰ ὁ Ρήγας γυρίζει ὀλομόναχος στὸ παλάτι
του καὶ δὲν μπορεῖ τίποτα γὰ σένα, γιατί εἶμαι πῶ ἀδύνατος
ἀπὸ μιὰ λεχούσα!

Αα! αα! ὦ χώρα!

Δὲ μὲ ἤθελε πλέον. Κι' ὅλοι ἔλεγαν ὅτι ἔχτιζα πολὺ καὶ δὲν ἤξερα
τί ἔκαμα καὶ μὲ πῆραν τὰ χορήματα.

* Ἀλλὰ δὲν περᾶζει! σ' ἀγαποῦσα ὦ βασιλείο μου! καὶ πρέπει νὰ
οὐκ ἰδῶ ἔτσι καταστρεμμένο καὶ χαλασμένο!

αχ! αχ! αχ! Τρέμειτε ψηλὲς γωνιὲς ποὺ ψηλόνεται μὲς τ' ἀστέρια
καθρεφτισμένες μὲς τοὺς λάκκους γεμάτους νερὸ ἀνάμεσα ἀπὸ τῆς
κολοφορέτης, καὶ τ' ἀσπρολούλουδα!

Ξερριζώσου,

κληρονομικὰ φηγός, ποὺ φυτρώνεις στὴν αὐλὴ τῆς τιμῆς!

Χαντακόσου γενεαλογία!

Καὶ οἱ τοῖχοι ἄς σχιστοῦν ἀπὸ τῆ βᾶση ὡς τὰ κρόσσα

— Ἐ τοῦ λόγου σας, ξυπνήστε! (Σκοντάφτει σ' ἕναν κοιμισμένο
ποὺ μουρμουρίζει)

Ποῖος λερώνει ἐκεῖ χάμω; (τὸν δίνει μιὰ κλωτσιὰ)

* **Ἡ Βίγλα**, (κοιμώμενη).—ὦϊμέ!

* **Ὁ Ρήγας**.—Θὰ ξυπνήσεις, παλιοσοῦβαλο, θὰ ξυπνήσεις κου-
τοῦκι, (τὸν δίνει κλωτσιὲς)

* **Ἡ Βίγλα**, (κοιμώμενη μὲ μαλακία φωνή).—χῶ! χῶ!

μὴ σκοντᾶς! πέφτω! πέφτω!

* **Ὁ Ρήγας**.—(Τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὸ πόδι καὶ τὸν σέρνει μέσα στὴ
σάλα) Θὰ ξυπνήσεις, λέγε;

* **Ἡ Βίγλα**, (ξυπνώντας καὶ τρίβοντας τὰ μάτια).—Χούμ, χούμ,
Τί λοιπόν; τί; τί; τί; τί ὦρα εἶναι;

Χί; (βγέπει τὸ Ρήγα. Ὁ Ρήγας πάει στὴ μέση τῆς σάλλας καὶ
χτυπᾷ παράφορα τὸ τύμπανο.—Ὅλοι ξυπνοῦν καὶ τὸν κοιτάζουν,
στέκονται στὴ θέση τους, ἀποσβολωμένοι).

* **Ὁ Ρήγας**.—Ἐ λοιπόν, Βίγλες! (Σιωπὴ)

Κοιμᾶστε καὶ τὸ πρῶτο μέρος τῆς νύχτας δὲν τέλειωσε ἀκόμα! ὦ
μονάχα γιὰ νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν ἔχουν ὄρεξη καὶ νὰ μιλοῦν ὁ ἕνας
μὲ τὸν ἄλλο,

Σὰ χτήνη, σὰ σκυλιὰ ποὺ κουνοῦν τὴν οὐρά! καὶ μάλιστα σωπάσουν
κοιμοῦνται.

Τὸ πνεῦμα τους εἶναι ἀπλό καὶ δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ σκεφθοῦν μονά-
χοι. Δὲ ξέρετε ποὺ βροισκόμαστε; δὲ ξέρετε σὲ πᾶν ἀπαντοχὴ βρο-
σκόμαστε;

* Ἐπρεπε ν' ἀγρυπνοῦμε καὶ ν' ἀκοῦμε. Ἐπρεπε ν' ἀκοῦμε καὶ νὰ
προσιμένουμε. (Ἀκούεται τ' ἀηδόνι ἀπ' ἔξω).

Τὸ ἀηδόνι τραγουδεῖ ὅλη τὴ νύχτα δὲ βαστά τὴν καρδιά του.

* Ὅλη τὴν νύχτα τὸ πουλάκι τραγουδαίει τὰ θαύματα τοῦ Θεοῦ.

Κι' ἐσεῖς δὲν μπορούσατε ν' ἀγρυπνᾶτε; Οἱ δουλιὲς σας δὲ σᾶς σκο-
τίζουν τώρα, γιὰτι γλυτώσατε ἀπὸ αὐτὴ τὴ φροντίδα. Μὲν μπο-
ρούσατε ν' ἀγρυπνᾶτε καὶ νὰ προσμένετε;

* Ἀλλὰ σὰ χοντροὶ δοῦλοι κοιμοῦνται!

* Ἰσοὺς κάποιος ἦθε καὶ σᾶς κοιτάξε,

Παρόμοιος μὲ τὸ πουλί ποὺ ἔρχεται καὶ δὲν ἀνομιτᾷ.

* Ἀλλὰ κοιμοῦνται καὶ μὲ ἀφίνουν ὀλομόναχο!

Κι' ἐγώ, Δαβίδ, ὁ λευκόμαλλος βασιλιάς, γυρνῶ στὸ σπίτι μὲ τὴν
ἀγωνία καὶ μὲ τῆς μαχαιριῆς τοῦ Χάρου, καὶ τσαλαπατῶ τὴ μί-
τρα μου κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου, καὶ σὰν παιδί ἢ σὰ ζῦφο ποὺ
βαστοῦν σφιχτὰ στὴν ἀγκυλιά τους,
τραβῶ μὲ τὰ χέρια μου τὴ ψυχὴ μου ποὺ πηδᾷ!

* **Ἡ Πρῶτη Βίγλα**.— Συχώρα μας, Ρήγα.

* **Ἡ Δεύτερη Βίγλα**.— ὦ Ρήγα, γιὰτι μᾶς ξυπνᾶς καὶ δὲ μᾶς
ἀφίνεις νὰ κοιμηθοῦμε;

Φύγε! Σβύσε τὸ φῶς καὶ πλάγασε μαζί μας· βάλε τὸ κεφάλι στὸ
πλευρὸ μου· θὰ ξεμερῶσει νωρίς.

Τὸ φῶς μὲ περᾶζει στὰ μάτια. Κοιμοῦμαι. (Γέρνει τὸ κεφάλι στὸ
στήθος. Ὁ Ρήγας τὸν κυτιάζει κι' ἀνοίγοντας τὸ στόμα λίγο-
λίγο, ἀρχίζει νὰ χασμουριέται).

* **Ἡ Τρίτη Βίγλα**.— ὦ Ρήγα, νὰ κι' εὐὸ ποὺ χασμουριέσαι!

Εἶναι ἡ πλήξη. Εἶναι ὁ ἀγέρας, εἶναι ἡ ἀναθυμίαση τοῦ ἀδείου
ποὺ εἶναι ἐντὸς μας.

Μιλοῦσαμε καὶ τὰ λόγια μας ἦταν θόρυβος μονάχα κι' ἀπὸ τὸ πρῶ-
τὸ ὡς τὸ βράδυ δὲν ἀναπανόμασταν.

* Ἀληθινὰ ὕπνος εἴμαστε νεκροί. Εἴμαστε κοιμισμένοι σὰν ἕνας ποὺ
γυρνᾷ μεθυσμένος τὸ πρῶτο καὶ κοιμᾶται μὲ τὰ ρούχα καὶ μὲ τὰ
παπούτσια του.

* Ἡ καρδιά στὴν ἀρχὴ σόπλασε.

Καὶ κατόπι σὰ μιὰ γάτα ποὺ μασουρίζει σιγανά, ἀρχίησε νὰ παρα-
πονιέται.

* **Ἡ Δεύτερη Βίγλα**.— Σώπα καρδιά, σώπα, φτωχὴ καρδιά, τί
θέλεις;

* **Ἡ Τέταρτη Βίγλα**.— Καὶ νὰ ποὺ θὰ μᾶς σβύσουν σὰ μιὰ λάμπα
ποὺ φαρμακόνει καὶ ποὺ σβύνουν μ' ἕνα κορδέλι βρεμένο.

* **Ἡ πρῶτη Βίγλα**.— ὦ νύχτα! ὦ ἀνοιγμα!

ὦ θύρα ἀνοιγμένη ἀπ' ὄπου ἔρχεται ὁ ἄνεμος!

* ἤρθαμε ἐδῶ καὶ ξεπλωθήκαμε μπροῦμητα στὸ κατώφλι σου,

Ἡ ἄβυσσος ὅμως ἔμεινε δίχως λόγια κ' ὁ ἄνθρωπος δὲ γνωρίζει
τοὺς δρόμους του.

Ἔτσι μνήκαμ' ἐκεῖ καὶ μοῦ ἤρθε ἡ σκέψη πὼς ὅλα τὰ πράγματα
εἶναι ἀμετάβλητα.

Ἡ νύχτα εἶναι μαύρη καὶ δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα.

Ἡ Τρίτη Βίγλα. — Ἐκεῖνοι ποὺ πεθαίνουν μαζὶ καὶ τὰ ποὺ
θάβρουν τὸ λαὸ πεθαμένο, τοὺς ἄντρες τὶς γυναῖκες καὶ τὰ παι-
διά, καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια,

Ἄς πλαγιάσουμε λοιπὸν ἐδῶ καὶ ἄς κοιμηθοῦμε

ἢ πῆγαινε ἂν ἔχεις γυναῖκα καὶ πλάμισε μαζὶ τῆς,

κ' ἢ δούλα ἄς μὴ κάνει πολὺ θόρυβο σὸ μαγειριό, καὶ τὸ παιδί
τὸ κατόγιο,

κ' ὁ ποτικὸς κάτου ἀπὸ τὸ ἀρμάρι κ' ἡ μύγα σὸ τζάμι.

Παρακαλέσαμε μὰ τοῦ κάκου. Ἡ ἁμαρτία μας εἶναι ἀπάνον μας
κ' ἡ ἀνεγνωρία μας εἶναι ἀνίκητη.

Γιατὶ γεννηθήκαμε: Τώρα τὸ ἴδιο κάμει νὰ πεθάνουμε. Τί θὰ κά-
μαμε καὶ γιατί θὰ τὸ κάμαμε;

Δὲν μποροῦμε νὰ μπορέσουμε, καὶ κοινοῦμασε σὰν τὸν ἄνθρωπο
ποὺ στέκεται δλόρθος σὲνα θεριμὸ λουτρό.

ἢ σὰν κ' ἐκεῖνον ποὺ χασμουριέται γιατί φρόσηξε σ' ἕνα φαριμακε-
μένο βούκινο!

Ἡ ἐνορία αὐτὴ ὄνειρεύεται, καὶ παρόμοια μὲ τὸ λαὸ ποὺ σὰν τὸ
ἔθνος τῶν πουλαδικῶν,

ἀραδιασμένο στὰ προχώματα τῆς προκυμαίας παραβρίσκεται τὸ
χάσιμο τοῦ ἡλίου ποὺ δὲ θὰ ξανάρθει ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά (Πάνση)

Ἡ Πρώτη Βίγλα. — Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐκθεση ποὺ ἔχουμε νὰ σὲ κά-
νομε.

Ὁ Ρήγας. — Ἄνθρωποι τοῦ μηδενός! τρελλὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ
πιτεύεται σ' ἐσᾶς!

Σᾶς γνωρίζω, τοὺς πατέρες σᾶς κ' ἐσᾶς, καὶ μοῦ εἶστε ἕνα μικρὸ
σῆριγμα,

Στὰ γηρατιά μου καὶ στὴν ἀνάγκη μου, καὶ μοῦ εἶστε μίᾶ ἀδύνα-
τη παρηγοριά!

Καταραμένοι νᾶστε, ὑπνιάριδες, ὄνειρευτὲς ὄνειρων!

Ἡ Πέμπτη Βίγλα. — Καταραμένοι νᾶσαι κ' ἐὸν γέρο! Καταρα-
μένο νᾶσαι κουφάρι στεφανωμένο, βρασιμένε σκύλλε, καραγκιόζη!

Ἐὸν μᾶς ἔφερες ἐδῶ ποὺ βρισκόμαστε!

Καταραμένος νᾶναι καὶ κάθε ἄνθρωπος ποὺ κρατᾶει τὴ δύναμη
στὰ χέρια του

Ποὺ κρατᾶει τὴ δύναμη στὰ χέρια του, ὦ Θεέ, καὶ δὲ ξέρει νὰ τὴ
μεταχειριοτεῖ!

Γιατὶ ἔρχεσαι νὰ μᾶς ξυπνήσεις τώρα καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσεις νὰ
κοιμηθοῦμε;

Μὲ καταρῆσαι παλιοφάντασμα; Κι' ἐγὼ σὲ γνωρίζω τὴν κατάρα σου
στὰ δόντια!

Καταραμένος νᾶσαι στὴ γενιά σου, καὶ στὴν ἐξουσία σου, καὶ στὴν
μηχανὴ τῆς ἀνεργῆς δυνάμει σου, βασιλιά ἐφήμερε,

Καταραμένοι νᾶναι, οἱ δασκάλοι μου, ἀπ' ἐκεῖνον ποὺ μ' ἔμαδε νὰ
διαβάξω ἴοια μ' ἐκεῖνον ποὺ μ' ἐλευθέρωσε μ' ἕναν μπάτσο, ξε-
πασμένο καὶ γιομάτο λόγια!

Γιατὶ μὲ πῆραν τότες ποὺ ἤμουν ἕνα παιδάκι ἀκόμα καὶ μ' ἔδωκαν
νὰ φάω χῶμα.

Καταραμένος νᾶναι ὁ πατέρας μου καὶ καταραμένη νᾶναι ἡ μάνα
μου μαζὶ του! Νᾶναι καταραμένοι σὸ φαί τους, καὶ στὴν ἀγραμ-
ματούσην τους, καὶ σὸ παρόδειγμα ποὺ μ' ἔδωκαν!

Ὁ Ρήγας. — Σόπα, μαριακέ!

Ἡ Πέμπτη Βίγλα. — Γιατὶ μὲ ξύπνησες, γέρο, τώρα δὲ θὰ μὲ
σωπάσεις!

Πῶνα νὰ καταραστῆ, ἀκόμα γιατί εἶμαι γιομάτος κατάρεις;

Γιατὶ ἡ χολή μου εἶναι φουσκομένη καὶ μὲ ἀνεβαίνει ὡς τὰ μάτια,
κ' ὁ σπασμός ποὺ μὲ ἀναταράζει εἶναι τέτιος

ποὺ τὰ πλευρά μου τρίζουν καὶ τὰ κόκκαλά μου ξεχωρίζουν,

Θὰ βλαστημῶ μονάχος μου

Ἐγὼ, γιατί εἶμαι χαμένος, ἀτιμασμένος,

καταραυλιωμένος κάτου ἀπ' ὅλα τὰ ὄντα καὶ ἄνδρος πέρα ἀπὸ
κάθε μέτρο,

Καὶ θὰ χῶσω τὰ δόντια στὰ χέρια καὶ θὰ ὀργώσω τὸ πρόσωπο μὲ
τὰ νύχια.

Ἐλα λοιπὸν, Χάρε, ἔλα λοιπὸν, ἔλα λοιπὸν, ὦ θάνατε.

(Ἀκούεται ἕνα γρατσούνισμα στὴ θύρα, Σιωπή. Ξαναγρατσούνι-
ζουν).

Ὁ Ρήγας. — Πῶς εἶναι; (Σιωπή)

Ἐμπρός, (Μπαίνει ἡ Ρηγοπούλα νηοπαλά).

Ὁ Ρήγας. — (βάζοντας τὸ χέρι πάνου ἀπ' τὰ μάτια)

Πῶς εἶσαι;

Ἡ Ρηγοπούλα. — Μπορῶ νὰ μπῶ πατέρα;

Ὁ Ρήγας. — Ἐὸν εἶσαι κόρη μου; Εἶναι τόσο σκοτεινὰ ἐδῶ! Δὲ
σὲ ξεχωρίζω. Κ' εἶμαι καὶ τόσο γέρος.

Τί ἔρχεσαι νὰ κάμεις ἐδῶ παιδί;

Ἡ Ρηγοπούλα. — Συχώρα με, πατέρα!

Φοβούμενον ὀλομόναχη, γιατί οἱ δοῦλες ἔφηναν.

Ὁ Ρήγας. — Ἔτσι μνήσκουμε ὀλομόναχοι σ' αὐτὸ τὸ παρατη-
μένο παλάτι.

Γύρω σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ φῶς ἀφισμένο καταγίς.

Ἡ Ρηγοπούλα. — Θέλεις νὰ προσμένω ἐδῶ, μαζί σας, πατέρα;

Ὁ Ρήγας. — Μείνε. (Πάει νὰ καθήσει οὐδὲ λίγη ἀπόσταση ἀπὸ
τὸν Κέβη).

Κέβης. — (μὲ μισή φωνή) Διψῶ!

Ἡ Ρηγοπούλα. — Θέλεις νὰ πιεῖς; (Βάζει νερὸ σ' ἕνα πατήρι
καὶ τοῦ δίνει).

Κέβης. — (κουνώντας τὸ κεφάλι χωρὶς νὰ τὴν κοιτάζει) Δὲ θέλω
νὰ πιῶ.

Δὲν ἀξίζει πιὰ ὁ κόπος νὰ πιῶ.

Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ νύχτα, ὦ Θεέ. (τὸ ἀηδόνι ξανατραγουδεῖ ἄξα-
φρα οἰμὰ στὸ παράθυρο).

Ἡ Ρηγοπούλα. — (ἀκούοντας μὲ τὸ ποτήρι στὸ χέρι) Εἶναι τὸ
πρῶτο ἀηδόνι. Πολεμᾷ νὰ τραγουδήσει ὕστερα ἀπὸ τὸ φοβερὸ
χειμῶνα! (τὸ ἀηδόνι).

Κέβης. — ὦ πουλί! ὦ φωνή γερὴ καὶ καθαρία μὲς τῆ νύχτα.

Ἄλλὰ τὸ μέτρομα τοῦ χρόνου δὲ θ' ἀλλάξει.

ὦ μουτήριο τῆς νύχτας! κ' ἐνὶ ὧ ἐποχῇ τῆς γύμνιας τοῦ ἔρωτα,
διὰν ἔχει ἄνθια μονάχα στὰ δέντρα ἀντὶς γιὰ φύλλα.

Τί λές, πουλί; Ἄλλὰ ἐνὶ εἴσοι φωνὴ μονάχα καὶ ὄχι κουβέντα.

Ἡ Ρηγοπούλα. — Πιστεύετε νὰ χουμε οὐδὲ λίγο τὴν εἶδηση.

Κέβης. — Ἐδῶ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα.

Νὰ τὴν ποῦ ξανάρχεται ὅταν ἐκεῖνος ποῦ ξαναφέρει τὸ ἐογαλεῖο του.
Τὴν ἀπαντῶ πρὶν πεθάνω.

Ἡ Ρηγοπούλα. — Μὴν προσφέρετε μιὰ τέτλια λέξη!

Κέβης. — Μιὰ τέτλια λέξη; Πιστεύεις ποῦ δὲ ξέρω τί πάει νὰ πῆ;
Πήγαινε νὰ κόψεις αὐτοὺς ποῦ φληναροῦν στοὺς ἴσκιους τῆς κά-
μαρας.

Κοίτουμε ἐδῶ καὶ πεθαίνω πρὶν τοῦ καιροῦ μου ἀπὸ τὴν ἁμαρτία
τῶν γονιῶν μου, ὁ ἴδρωσ μου τρέχει στὸ πρόσωπο,
κ' ἂν γνώριζες τὸν τρόμο ποῦ ὑπάρχει ἐντὸς μου,
δὲ θὰ μὲ κολάκευες ὅταν ἕνα παιδάκι ποῦ λέει ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ
κοιμηθεῖ.

Γενναῖα δὲ θὰ μὲ παρηγορήσεις καὶ δὲν ἔχω μέρος μαζί σου. Ἄλλὰ

προσμένο νὰ γυρίσει ὁ μεγαλεῖτερός μου.

Ἡ Ρηγοπούλα. — Νὰ ποῦ μὲ μιλῆτε κ' ἐσεῖς ἀπότομα, ὅπως
οἶοι τώρα μιλῶν μαζί μας.

Μὲ λέτε ἐνὶ κ' ἐγὼ νὰ σὰς μιλήσω εἶσι: «Δὲ θέλεις νὰ σὲ παρη-
γορήσω κ' ἴσως ἔχεις ἄδικο γι' αὐτό» (Απομακρύνεται κάμποσο)

Ἡ Τέταρτη Βίγλα. — Καλὰ, ὕστερις ἀπ' ὅλα . . .

Τὸ παλληκάρι αὐτὸ μὲ τὸ στρατὸ ποῦ σχηματίσει εἶναι ἄξιο . . .

Ἡ Πρώτη Βίγλα. — Τί βλακία!

Ἡ Τέταρτη Βίγλα. — Ἔσεῖς, εἶστε παγωμένοι ὅταν ἕνα πηγάδι!
καὶ ὅταν ἕνα πηγάδι καταδικασμένο.

Ἄλήθεια ὁμως ἔχει μιὰ δέντρα μὲσα του. Δὲν μποροῦσα νὰ σταθῶ
ἀντίκρου του διὰν μιλοῦσε

καὶ μ' ἔβλεπε σύνωρα γιατί ἡ φωνή του εἶναι δυνατὴ καὶ διαπερα-
στικὴ.

Κι' ἡ ματιὰ ποῦ κάρφωνε ἀπάνου μου ἦταν τέτλια

ποῦ τὴν ἠορᾶνομιον ὡς τὴν κοιλία κ' ἡ φλόγα τῆς σάστησης; μ'
ἀνέβαινε σὰ μάγουλα.

Ἄς ξανάρθει λοιπὸν μὲ τὴ χαρούμενη νίκη!

Ἡ Πέμπτη Βίγλα. — Καὶ τί θὰ κάμεις τότες, λέγε;

Ἡ Τέταρτη Βίγλα. — ὦ θὰ ζήσω χαρούμενος!

τεντόνοντας τὸ πρόσωπο στὸν ἥλιο, τεντόνοντας τὰ χέρια στὴ βροχή!

Ἡ Πέμπτη Βίγλα. — Ἀκοῦστε τί λέει! Θὰ ζήσεις χαρούμενος,
κουφάρι;

Ἀκοῦστε τί λέει καὶ ἀπὸ τώρα ξέχασε τί ἔλεγε ἕνα λεπτὸ προηγή-
τερα καὶ δὲν τὸ θυμᾶται. Θὰ ζήσεις χαρούμενος. Μὰ λέω ποῦ
εἴσασταν πεθαμένοι καὶ δὲν ὑπάρχει ζωὴ μὲσα σας, καὶ κλαῖτε
γιατὶ ἔρχονται νὰ σὰς σηκώσουν ἀπὸ τὴ θέση σας!

Μὴν ἐλπίζετε γιατί λέω ὅτι ἡ ρομφαία σηκώθηκε κατ' ἀπάνου σας
καὶ δὲ θὰ σταθεῖ πρὶν σὰς φάει παστρενότηας σας ἀπὸ τὸ πρό-
σωπο τοῦ ἥμιου!

Ἡ ρομφαία ὅταν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ σὰς ὅσο ἡ κόκκινη ἀρρώστια
τῶν πουλαρικῶν καὶ ὅταν ἡ λέπρα σὰ γουροῦνια!

Τὸ βλέπω κ' ἀναγαλιάζω! Ἡ ρομφαία ἄς ἔρθει ἀπάνου μου!

Δὲ θέλω νὰ ζήσω χαρούμενος, γιατί δὲν ὑπάρχει χαρὰ τῆς ζωῆς.
Μὰ θέλω νὰ πεθάνω κ' εἶμαι ὅταν ἕνας ἄνθρωπος ληστεμένος.

Παλαβοί! πολὺ σας εἶναι ποῦ ἡ ζωὴ σὰς χαϊδεύει

τὰ χεῖλη σὰ μὲ τὸ ἀλειμένο πάχος δαχτύλι τῆς.

Τίποτις ὁμως δὲ θὰ μποδίσσει νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τοῦ
θάνατου,

ἔχτος ἃ δ' ἔσ' ἀράξω τῆ χαρά, σὰν ἕνα πράγμα πού τιάνουν μὲ τὸ ἕνα
χέρι καὶ πού τραβοῦν μὲ τἄλλο,
καὶ δὲν τὸ κοιτάξω καὶ δὲν τὸ ἐξετάσω,
καὶ δὲν τὸ βάλω στὸ στόμα σὰ μιά θροφή αἰώνια, καὶ σὰν ἕναν
καρπὸ πού σφίγγουν μὲ τὰ δόντια καὶ πού ὁ χυμὸς του ἀναβρῶ-
ζει ἴσια μὲ τὸ βᾶθος τοῦ λάρονγκα!
Ανεπιχρισμένοι! Σκοτιάδια ἔχει ἀπάνω μου καὶ ξέρω πού ἔπαρχε
κάτι πού δὲν τὸ βλέπω.

Γιατί νὰ πού φέραμε τὰ πράγματα στὸ τέλος.

Ὁ ἄνθρωπος δούλεψε καὶ δὲν ἔμεινε ἄεργος· δούλεψε ὅσο ἡ ἡμέρα
ἦταν μεγάλη, κ' ἀπ' τὴν ἀγῆ ὡς τὸ βράδυ, κ' ὅλη τὴ νύχτα,
κ' ἑπτὰ μέρες τῆ βδομάδα. κ' ἀργάστηκε τὸ ἔργο του.

Λαχανιάζει κ' ἴσως θέλει ν' ἀπαταντεῖ. Τὸ ἔργο του ὅμως ζεῖ κά-
του ἀπ' αὐτόν· καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσει, κ' ἔργεινε οὐκ ἄλλο
του, γιατί πιάστηκε ἀπὸ τὰ πόδια

κ' ἀπὸ τὰ χέρια καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σηκώσει ἀπ' αὐτὸ τὰ μάτια.

Καὶ στὸ τέλος θὰ τὸν ξεκολλήσουν, γιὰ νὰ πεθάνει χάρμω,
καὶ πηγμένος ἀπὸ νύχτα κ' ἀπελπισιά, ὀλομόναχος καὶ ξαλωμέ-
νος στὴν βρωμιὰ του, θὰ κοιτάζει ψηλά,

σὰν τὸ μεθύστακα πού κοιτάμενος στὸ ποτάμι κοιτάζει μὲ τὰ κόκ-
κινα μάτια του στὴν χλωμὴ δύση τοῦ ἄστρου τοῦ Φλεβάρου.

Καὶ τὰ μάτια του εἶναι σὰν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ πού ἔχουν ἕνα ξά-
φριομα.

Ἔτσι...

Ἡ Πρώτη Βίγλα. — Ἔτσι τί;

Ἡ Τρίτη Βίγλα. — Ἀφήστε τον. Χάνει τὴν ἀνάσα του.

Ἡ Πέμπτη Βίγλα. — Σᾶς λέω πού εἶστε πιασμένοι καὶ δὲν μπο-
ρεῖτε νὰ λεπτρωθῆτε.

Κ' ἡ πλάκα εἶναι σφαιλιομένη ἀπάνω σας; εἶναι βουλωμένη καὶ
τοιμεντωμένη καὶ κολλημένη μὲ οὐδερένια νύχια.

Εἴμαστε ὁ ἕνα μέρος βαθὺ κ' ἡ λάμπα φωτίζει ἀναμεσὸ μας.

Δὲ θᾶξω λοιπὸν τῆ ἄδεια νὰ φτύσω στοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς
μου;

Κ' ὅστερα ἀπ' αὐτὸ θὰ γύρω τὸ κεφάλι μου στὸ στήθος κ' ἡ καρ-
διά μου θὰ ραγίσει ἀπὸ μελαγχολία.

(Σιωπὴ. — Ὁ Ρήγας κάμει σημάδι στὴ Ρηγοπούλα).

Ἡ Ρηγοπούλα. — Τί θέλεις, πατέρα;

(Τῆς μιλεῖ. — Τὸν ἀκούει, μὲ τὴ κεφαλὴ γυρμένη).

Ἡ Τέταρτη Βίγλα. — (πού εἶναι ἡ νεώτερη). Ὡ πότε θὰ ξα-
νάρθῃ ὁ ἥλιος!

Κέβης. — Ὡ πότε θὰ ξανάρθῃ ὁ ἥλιος!

Ὡ τὸ χροσωμένο Μάγο,

ὅπου ὁ βαρκάρης θαρρεῖ πὼς πλέει πάνω στοὺς λόφους καὶ
τὰ κλήματα, καὶ στὰ σπιτάκια μὲ τὴ δροσφὴ τῆ γύψινη καὶ
στοὺς κήπους ὅπου τὰσπρόρουχα εἶν' ἀπλωμένα!

Ἀκόμη λίγες ὥρες,

λίγες ὥρες κ' ὁ ἥλιος θὰ φωτισοῦε τὴ λαμπράδα του

ἔξω ἀπὸ τὴ Μανράδα!

Ὡ εἶναι λίγα χρόνια, τότες πού δὲν εἶχα ἀκόμα ἀποτελειώσει τὸ
μεγάλωμά μου,

πληραῖνα νὰ κολυμπήσω πρὶν ξημερώσει, κ' ὅταν ξασσηκονόμουν,
περπατώντας στὴ λάσπη καὶ τὰ καλάμια, ἔβλεπα τὴν Αὐγὴ νὰ
μεγαλώνει ἀπάνω ἀπὸ τὰ δάση, καὶ σὰν ἐκεῖνον πού ξαναβάζει τὸ
πουνκάμισό του, ὀλόγδυμος σήκωνα τὰ δυὸ χέρια πρὸς τίς χρο-
σὲς παταρούνες!

Ὡ πότε θὰ ξανάρθῃ ὁ ἥλιος! Ἄς σὲ ξαναἰδῶ κ' αὐτὴν τὴν
φορὰ ἦλιε τῆς γῆς!

Γιατί ἀπὸ δω κ' ὀμπρὸς δε θὰ σὲ ξαναἰδῶ νὰ βγαίνεις στὴν Ἀνα-
τολή.

Ἡ Ρηγοπούλα. — (στὸ Ρήγα). Συχωρέστε με δὲν μπορῶ.

Ὁ Ρήγας. — Τὸ θέλω!

Ἡ Ρηγοπούλα. — Ἄς εἶναι λοιπὸν ἔτσι. (Βγαίνει. — Παύση.

Ἡ Ρηγοπούλα ξαναπαίει, φορώντας μιά κόκκινη ἐσθήτα κ'
ἕνα μανδύα πού τὴν σκεπάζει ἀπὸ τὴν κεφαλὴν ὡς τὰ πόδια. Φο-
ρεῖ στὸ κεφάλι ἕνα εἶδος μίτρας καὶ μιά μακριὰ καὶ πικνὴ πλε-
ξούδα τῆς πέφτει πάνω ἀπ' τὸν ὄμο στὸ στήθος. Προχωρεῖ μὲ
κλειστά τὰ μάτια μὲ κάπιο μέτρο καὶ μὲ ὑπέριστατην ἀργάδα καὶ
σταματᾷ ἀνάμεσα στὸ φῶς καὶ στὸν ἥσκιο. Ὅλοι τὴν κοιτᾶζον
οιωπηλοὶ καὶ μὲ προσοχὴ μεγάλη. Παύση. Ἔγας ἀπὸ τοὺς πα-
ρακαθήμενους σηκώνεται καὶ πέφτοντας τὴ λάμπα τὴν φέρνει στὸ
πρόσωπο τῆς Ρηγοπούλας καὶ τὴν ἐξετάζει. Ἐπειτα ἀφίνει τὴν
λάμπα χάμω καὶ ξαναγρονᾷ στὴ θέση του).

Ἡ Πρώτη Βίγλα. — (μιλώντας). Τί εἶν' αὐτό;

Ἡ Δεύτερη Βίγλα. — Προσοχὴ! σοῦτε!

Ἡ Ρηγοπούλα. — (ἀνοίγοντας τὰ μάτια μιά στιγμὴ, χαμηλόφω-
ρα). Ἐκεῖνη πού ἐκλεισε τὰ μάτια καὶ θὰ ξυπνήσει σὲ λίγο ἀπὸ
ἕναν μακρὸν ὕπνο. (Ξασσφαλινὰ τὰ μάτια. — Σιωπὴ).

Ἡ Τέταρτη Βίγλα. — Τί μίλησα γιὰ ἥλιο;

Νὰ πού ἕνας ἄλλος ἥλιος βρίσκεται στὴ σάλα καὶ μᾶς κοιτάζει μὲ
τὴν ἀστραφτερὴν δὴν του!

- Ποιά είναι αυτή ποῦ σκεπασμένη μ' ἓνα τέιο φῶμα, κρύφτει τὰ
 χέρια της κάτω ἀπὸ ἓνα χρυσοῦ ὑφάδι;
 Τι εἶναι αὐτὸ ποῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινο ἀνάστημα ντυμένο μ' ἓναν
 πολὺ εὐχάριστο μανδύα στέκεται ὀλόρθο στὴ μέση τῆς λάμπας
 καὶ τῆς γύχτας;
 Γύρνα σ' ἐμᾶς καὶ κράτα ὀμπρὸς μας τὸ πρόσωπό σου!
 Ἔϊά!
 Ἡ εὐνοια τῆς ἀναξιούνης μας εἶναι μπροστὰ μας!
 Δὲν ὑπάρχει κανεὶς μας γιὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἔχει ἔρθει! Πανώρνια
 τυφλή,
 μὴ ξανοίγεις τὰ μάτια! ἄφησέ μας νὰ θρέψουμε
 τὴν ὄρασή σου, τώρα ποῦ δὲ μᾶς βλέπεις!
- * Ἡ **Ρηγοπούλα**, (στενάζοντας) — Ν ν ν.
 * Ἡ **Πρώτη Βίγλα**, (μὲ μοιή φωνή) — Τι πάει νὰ πεῖ αὐτό;
 * Ἡ **Δεύτερη Βίγλα**. — Δὲν καταλαβαίνεις;
 (Παντομίμα. Ἡ Ρηγοπούλα χαμόνευει πῶς ξυπᾷ μὲ κινήματα
 ἀγογγια καὶ μὲ μάτια πάντα σφαλιστά).
 Κοιτάξτε!
- * Ἡ **Ρηγοπούλα**, (στενάζοντας ξανά). — Ὅχι, ἄχ! (Κουρεὶ
 ἀγάγια τὸ κεφάλι καὶ στέκεται ἀκίνητη).
 * Ἡ **Τέταρτη Βίγλα**. — Θὰ ξυπνήσεις;
 * Ἡ **Ρηγοπούλα**, (σιγίτερα). — Ἀχ!
 * Ἡ **Τέταρτη Βίγλα**. — Πήγαινε, ἄφησε,
 ἂν τὰ ματόφραλλά σου μνησκόουν πιστὰ τὸ ἓνα σὸ ἄλλο.
- * Ἡ **Ρηγοπούλα**. — Ἀχ!
 σὲ παρατᾶω γλυκιά πατριίδα;
 * Ἡ **Πρώτη Βίγλα**. — Πιά πατριίδα;
 * Ἡ **Ρηγοπούλα**. — «Κοιμοῦμαι» τήνε λένε,
 δὲ ζῶ ἀλλὰ χορεῖω κοιμάμενη,
 καὶ τὸ μέρος τῶν ποδιῶν μου βροῖκεται μέσα στὰ λουλουδάκια
 καὶ τᾶνθια τῶν φραουλιῶν.
 Γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ κουνίσω ἀπὸ τὴ θέση.
 Μιά φωνὴ βραχνή λέει: Ἔλα! μιὰ φωνὴ καθάγια λέει: Φύγε! Μὰ
 δὲν μπορῶ νὰ κουνήσω ἀπὸ τὴ θέση. (Ἄνοίγει τὰ μάτια).
 * Ἡ **Τέταρτη Βίγλα**. — Κοίτα καὶ βλέπε. Ἄλλοιμονον ἔπαυες νὰ
 χαμογελᾷς.
 * Ἡ **Ρηγοπούλα**. — (ἀπλόνομας τὰ δυὸ χέρια καὶ δείχνοντας τοὺς
 παρβαριστούμενους) Ποί εἶναι αὐτοί;
 * Ἡ **Τέταρτη Βίγλα**. — Ἀνθρώποι ζωντανοί· κί ἐγὼ εἶμαι ἓνας
 ἀπὸ δαύτους.

VERS ET PROSE, TOME XVII. Ὁ Ζῶν Μορεῆς δημοσιεύει
 μιὰ μικρὴ μελετοῦλα γιὰ τὸ Βερολίον, τώρα ποῦ ἐτοιμάζονται νὰ
 τοῦ στήσουν ἀνδριάντα στὸν Κῆπο τοῦ Λουξεμβούργου.

POESIA. Febrero, Marzo.— Aprile, Maggio, Giugno,
 Luglio.

* Ὁ **Μελλοντισμός**. Ὁ ποιητὴς Μαρινέτης θέλησε τελευταία νὰ
 μᾶς ἐκπλήξει μὲ ἓνα πομπώδες μανιφέστο ποῦ μᾶς θύμησε τὰ
 ἥρωικά χροῖα τοῦ ρομαντισμοῦ καὶ τοῦ συμβολισμοῦ. Χωρὶς νὰ
 φέρει εἰς τὴν τεχνολογίαν καμμίαν καινομίαν, γιατί ἀκοινοθεῖ
 σ' αὐτὴν τὴν σχολὴν τῶν συμβολιστῶν, ὁ κ. Μαρινέτης θέλησε νὰ
 κάμει μιὰν οὐζιτικώτερη μεταρτίθμιση τῆς ποιήσεως, νὰ τὴν γλυ-
 τώσει δηλ. ἀπὸ κάθε παλιὸ καὶ ἀρχαιολογικὸ ἀπὸ κάθε παρά-
 δοση τέλος πάντων καὶ νὰ γεμίσει καινούργιο αἶμα τις φλέβες μας
 καὶ νὰ ξετυθεῖ ὅλως διόλου τὸν παλαιὸν ἀνθρώπο ποῦ γεμάτος
 θλίψη θρηνοῦσε:

La chair est triste hélas ! et j'ai lu tous les livres !

Ποῦν φοβοῦμαι μήπως τὸ ἥρωικὸ μανιφέστο τοῦ κ. Μαρινέτη
 κρύβει μιὰ βαθύτερον εἰρωνία ποῦ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς στᾶ «Σκληρὰ
 Διηγῆματα» καὶ στὴν «Ἔνα τοῦ μέλλοντος» τοῦ μάγον Βιλλιέ-νιέ-
 λιλ-Ἀδάμ, γιατί ὡς λυρική σάτυρα μονάχα ἔχει μιὰν ὁμορφιὰ ποῦ
 ἀπορρεῖ νὰ σταθεῖ.

Ἄλλιῶς ὁ κ. Μαρινέτης τοῦ κάκου σὰ χιμαιρικός Ὅμηρος θὰ
 πολεμήσει νὰ κάμει βιβλιοθήκες καὶ μουσεῖα· θὰ τὰ αἰδωθῆναι σὺ
 εἶμα του μέσα καὶ σὺ αἶμα τῶν παιδιῶν του.

* Ὁ δημοσογὸς δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ συντρίψει γιὰ νὰ κάμει κἀνε
 νέο, ἐξ ἐναντίας χρειάζεται τὸ παλιὸ γιὰ διακοσμικὸ τοῦ νέου
 παρθενιάσματος ποῦ θὰ δώσει σ' ὅτι ἐνῶναι μουσικὰ τὴ ψυχὴν του
 μὲ τὰ ὄντα, σὺν σ' ἓνα λαγαρὸ καθρέφτισμα. M.

Λαζάρω

Ταζάρια Λαζάρω

CAHIERS LITTÉRAIRES

Directeur: A. MELACHIRINOS

Rédaction: Galata, Ibrahim Rifat Han 18, 19, Cousjple.

Il sera rendu compte de tout ouvrage dont
un exemplaire sera envoyé à la Direction.

Βιβλία πού λάβαμε:

K. Krumbacher. *Das Programm des neuen
Thesaurus der griechen Sprache.*

N. Καζαντζάκη 'Ο Φ. Νίτσις ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ δικαίου.
Ταγκόπουλου Στήν ἰστορία.

N. Σαντοριναίου Ἀρχιολογία.

Ἡρ. Πίντζα 'Ο Πλατωνισμός.

Jacques Noir: *L'âme inquiète.*

Nelson Couytignô: *La legende de l'Homme.*

Περιοδικά πού συστήνησαμε:

'Ο Νουμάς τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Νέα Ζωή καί τὸ Σεράκιον τῆς
Ἀλεξάνδρου.

Γαλλικά τοῦ Παρισιοῦ:

Vers et Prose.—*Mercur de France.—Le Belfroi.*

Le Thyrsé τῶν Βοῦξελλῶν.

Poesia τοῦ Μολιάνου.